

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Možnosti výchovného působení na recidivující
pachatele trestné činnosti ve výkonu trestu
odnětí svobody**

**Possibilities of educational influence on the
recidivistic offenders of crime in the
execution of the confinement**

Renata Filipová

Vedoucí práce: PhDr. Veronika Blažková, Ph.D.

Studijní program: Vychovatelství

Studijní obor: Vychovatelství

2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Možnosti výchovného působení na recidivující pachatele trestné činnosti ve výkonu trestu odnětí svobody“ vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze 26. března 2015

.....

Podpis

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Veronice Blažkové, Ph.D. za vedení celé bakalářské práce, za vstřícnost, poskytnuté konzultace a odborné rady. A dále můj upřímný dík patří PhDr. Janu Kachlíkovi, který svými odbornými radami a věcnými připomínkami přispěl k vypracování této bakalářské práce.

Anotace

Bakalářská práce zpracovaná na téma: „Možnosti výchovného působení na recidivující pachatele trestné činnosti ve výkonu trestu odnětí svobody“ se zabývá zvláštnostmi této kategorie vězňených osob. Jedná se o minoritní skupinu, která stále více nabývá na významu.

Cílem této práce je naznačit a analyzovat možnosti výchovného působení na recidivující vězňené osoby, které v současnosti poskytuje vězeňský systém České republiky. V této práci jsme se věnovali možnostem výchovného působení na standardním vězeňském oddíle bez speciálního výchovného zacházení a dále odsouzeným zařazeným do terapeutického programu KEMP. Tato zkratka znamená, že terapeutický program je určen pro komunitně emocionálně motivované pachatele násilné trestné činnosti (dále jen KEMP).

Klíčová slova

Pachatelé trestné činnosti, program zacházení, recidiva, specializované zacházení, standardizované programy, výkon trestu odnětí svobody.

Annotation

Bachelor thesis elaborated on the theme: "Possibilities of educational influence on the recidivistic offenders of crime in the execution of the confinement" deals with the peculiarities of this category of the convicted persons. It is a minority group, which is becoming increasingly important.

The purpose of this thesis is to show and analyze the possibility of educational influence on the recidivistic convicts which is currently provided by the prison system in the Czech Republic. In this thesis, we focused on the possibilities of educational influence on the standard prison section without special educational treatment and then on the convicted persons which are placed in a therapeutic program KEMP. This acronym means that the therapeutic program is designed for the community of emotionally motivated offenders of the violent crime (hereinafter referred to as KEMP).

Keywords

Offenders of the crime, execution of the imprisonment, treatment programs, recidivism, specialized treatment, standardized programs, execution of the imprisonment.

OBSAH

ÚVOD	7
I. TEORETICKÁ ČÁST	9
ZÁKLADNÍ VYMEZENÍ POJMŮ	9
VÝKON TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY	9
NÁSILNÁ TRESTNÁ ČINNOST	10
RECIDIVA	10
LEGISLATIVNÍ RÁMEC VÝKONU TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY	11
1 SYSTÉM VĚZEŇSTVÍ V ČR	12
1.1 DIFERENCIACE ODSOUZENÝCH	12
1.1.1 VNĚJŠÍ DIFERENCIACE	12
1.1.2 VNITŘNÍ DIFERENCIACE	13
1.1.3 ZPŮSOB UBYTOVÁNÍ VĚZNĚNÝCH OSOB	14
2 ZACHÁZENÍ S VĚZNĚNÝMI OSOBAMI	16
2.1 VSTUPNÍ DIAGNOSTIKA	16
2.2 ANALÝZA RIZIK A POTŘEB	17
3 VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍ MOŽNOSTI PŮSOBNÍ NA ODSOUZENÉ	18
3.1 PROGRAMY ZACHÁZENÍ	18
3.2 SPECIALIZOVANÁ ODDĚLENÍ	21
3.3 STANDARDIZOVANÉ PROGRAMY	22
4 MOŽNOSTI PŮSOBNÍ NA ODSOUZENÉ PACHATELE NÁSILNÉ TRESTNÉ ČINNOSTI	24
4.1 BĚŽNÝ ODDÍL BEZ SPECIALIZOVANÉHO ZACHÁZENÍ	24
4.1.1 NABÍDKA AKTIVIT	26
4.2 TP KEMP	28
4.2.1 VSTUPNÍ HODNOCENÍ A POSOUZENÍ ZÁJEMCE	29
4.2.2 VYŘAZENÍ ODSOUZENÉHO Z TERAPEUTICKÉHO PROGRAMU	29
4.2.3 TERAPEUTICKÉ FÁZE PROGRAMU	29
4.2.4 NABÍDKA AKTIVIT PROGRAMU	30
II. PRAKTICKÁ ČÁST	35
5 SPECIFIKA VÝZKUMU	35
5.1 CÍL VÝZKUMU	35
5.2 METODA	35
5.3 VÝZKUMNÝ VZOREK	35
5.4 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	36
6 VÝSLEDEK ŠETŘENÍ	37
6.1 SHRUTÍ VÝSLEDKŮ ŠETŘENÍ	49
6.1.1 VYHODNOCENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK	49

ZÁVĚR.....	51
LITERATURA	54
PŘÍLOHY	55

Úvod

Recidiva je problém, který se negativně dotýká celé naší společnosti. Pachatelé, kteří zrecidivují, se dopustí nového trestného činu násilí v 40 % do 6 měsíců od prvního odsouzení a v dalších 10 % případů od 6 do 12 měsíců od prvního odsouzení, což představuje polovinu recidiv u násilníků do jednoho roku od prvního odsouzení.¹

Mezi hlavní společenské problémy kriminální recidivy patří trvale vysoký podíl na trestné činnosti, především ale trvalá odolnost recidivistů k intervenčním programům společnosti, která se snaží o nápravu jejich antisociálního jednání. Nezanedbatelný je též negativní vliv recidivujících pachatelů trestné činnosti na mladé, začínající delikventy. Recidivisté tvoří tzv. tvrdé jádro kriminality a v prostředí výkonu trestu odnětí svobody zaujímají dominantní postavení. Mnohdy ovlivňují ostatní odsouzené víc než vězeňský personál.

Téma recidivy je celospolečenský problém, který je v současné době velmi aktuální. Po amnestii udělené prezidentem republiky Václavem Klausem v lednu 2013, se do věznic ve velké míře navrací propuštění recidivisté. Cílem této bakalářské práce je naznačit a analyzovat možnosti výchovného působení na recidivující vězněné osoby, které v současnosti poskytuje vězeňský systém České republiky. Pozornost zaměřujeme především na odsouzené, kteří spáchali násilnou trestnou činnost a jsou zařazení do standardizovaného terapeutického programu určeného pro tuto skupinu odsouzených, a možnosti výchovného působení na ně srovnáme s výchovným působením na odsouzené, kteří jsou ve výkonu trestu odnětí svobody vystaveni standardnímu výchovnému působení.

První část práce, která se zabývá problematikou výkonu trestu odnětí svobody, je tvořena čtyřmi hlavními kapitolami, které jsou dále rozvedeny. V první kapitole se zabýváme systémem vězeňství, diferenciací odsouzených a způsobem jejich ubytování. Druhá část se zabývá zacházením s vězněnými osobami, vstupní diagnostikou. Třetí kapitola pojednává o výchovně vzdělávacích možnostech působení na odsouzené a poslední čtvrtá kapitola nastíní možnosti působení na pachatele násilné trestné činnosti.

---

¹ Marešová, A., et al. *Kriminální recidiva a recidivisté*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. ISBN 978-80-7338-119-6.

Praktická část práce se věnuje výchovnému působení u jednotlivých odsouzených k výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici Vinařice. Výzkumné šetření bylo realizováno dotazníkovou metodou. Nabízí srovnání mezi odsouzenými umístěnými na oddíle s terapeutickým programem KEMP, který je určen pro pachatele násilné trestné činnosti a odsouzenými umístěnými ve standardním oddíle bez speciálního zacházení. Cílem výzkumu bude určit, zda existují specifika v programech zacházení u odsouzených na oddíle s terapeutickým programem KEMP.

I. Teoretická část

Základní vymezení pojmů

Výkon trestu odnětí svobody

Výkon trestu odnětí svobody je vždy následkem trestního řízení, kde byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody. Je odsouzenému ukládán za účelem zabránění dalšího páčání trestné činnosti, zajištění jeho nápravy a ochrany společnosti. Odsouzený je přinucen strávit vymezený trest ve věznici popřípadě v domácím vězení. Účelem výkonu trestu odnětí svobody není jen izolovat pachatele a ochránit společnost, ale je též nutné spatřovat účel trestu v uvědomění si důsledků svého jednání a možnosti přehodnocení svého života tak, aby se v co nejvyšší možné míře rozvinuli šance na zapojení do života společnosti sociálně přijatelným způsobem. Vyspělé vězeňské a probační systémy se cítí s rostoucí měrou spoluodpovědné za to, zda bude propuštěný pachatel recidivovat. Kladnou si za cíl riziko další recidivy snižovat a spolu s tím propuštěnému pachateli zprostředkovat reintegraci do společnosti.

Odsouzený ve výkonu trestu odnětí svobody musí plnit povinnosti jako například dodržovat stanovený pořádek a kázeň, plnit pokyny a příkazy zaměstnanců Vězeňské služby, plnit úkoly vyplývající z programu zacházení, šetrně zacházet se svěřenými věcmi, nepoškozovat cizí majetek, dodržovat zásady slušného jednání s osobami, s nimiž přichází do styku apod.

Odsouzený má po dobu výkonu trestu nejen povinnosti, ale také zákonem daná práva jako například právo na zdravotní službu, právo přijímat a na svůj náklad odesílat písemná sdělení bez omezení, pokud zákon nestanoví jinak, právo na použití telefonu ke kontaktu s osobou blízkou, právo přijímat v čase určeném ředitelem věznice návštěvy osob blízkých na dobu 3 hodin během měsíce, odsouzený má právo objednat si knihy, denní tisk a časopisy, bezplatně si půjčovat z vězeňské knihovny knihy, společenské hry, má právo jedenkrát týdně nakupovat v prodejně atd.²

---

² ČESKO. Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999.

Násilná trestná činnost

Nejzávažnější formou sociálně neakceptovatelného chování, které nese, ať již fakticky nebo potencionálně, nebezpečné znaky pro ostatní jedince ve společnosti je násilná trestná činnost. Proto je takové chování společnosti sankcionováno. Násilí je však odedávna součástí lidské společnosti.

Pojem násilná kriminalita vychází ze způsobu provedení trestného činu a zahrnuje ty trestné činy, jejichž významnou charakteristikou je poškození, destrukce cílového objektu jednání. Tato definice je ovšem velmi široká a může obsahovat nejen činy směřující proti osobě, úmyslné a nedbalostní, ale také akty zaměřené vůči věcem i idejím.³ Za vhodnější lze považovat užší vymezení tohoto pojmu operující s fyzickým poškozením osob: *Násilná trestná činnost je taková trestná činnost, jejíž významnou charakteristikou je fyzické poškození či usmrcení konkrétní osoby (osob), event. přítomnost záměru takový následek způsobit (pokus).*⁴ Násilná trestná činnost zahrnuje činy jako je vražda, loupežné přepadení, braní rukojmí, ublížení na zdraví, vydírání, týrání svěřené osob, únos a další druhy násilného jednání.

Recidiva

Recidiva je pojem, který je využíván více vědními obory (např. v medicíně) označuje, že člověk opakovaně upadl do nějaké nežádoucí situace, jako je nemoc, závislost nebo zákonu odporující či zločinné jednání. Dle trestního práva je recidiva stav, kdy se tentýž pachatel, který byl pravomocně odsouzen za spáchání trestného činu a opětovně se dopouští trestné činnosti. Nezáleží na tom, zda byl dříve odsouzen za úmyslný nebo nedbalostní trestní čin.

Kriminální recidiva může také sloužit také jako jedno z kritérií posouzení účinnosti výchovného působení na pachatele ve výkonu trestu odnětí svobody. V případě posouzení efektivity výchovného působení na pachatele ve VTOS a úspěšného začlenění do společnosti po propuštění z VTOS doporučujeme vzít v úvahu delší, např. dvouleté, období, v němž se již dá s větší mírou spolehlivosti určit, zda se dotyčný začlenil do společnosti sociálně akceptovatelným způsobem.

---

³ např. trestné činy rasistické povahy spáchané verbální formou.

⁴ KUCHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kolektiv. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 379-380. ISBN 8071798134.

Legislativní rámec výkonu trestu odnětí svobody

Základními normami upravující podmínky výkonu trestu jsou:

- Usnesení ČNR č.2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č.1/1993 Sb., Ústava české republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č.40/2009 Sb., trestní zákoník
- Zákon č.141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
- Zákon č.169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, který je blíže doplněn vyhláškou č.354/1999, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody
- Zákon č.218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudních věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)
- Evropská vězeňská pravidla

1 System vězeňství v ČR

Současný vězeňský systém by měl být chápán jako odraz demokratických hodnot společnosti. Vztah společnosti k jedinci a postoj k občanským právům a svobodám vyjadřuje zřetelně způsob zacházení s pachateli trestné činnosti. Tento systém prošel v minulosti svým vývojem. Poslední etapou prochází od roku 1989, kdy došlo ke změně totalitního státu v demokratický a právní. Tím dochází i k novému chápání trestu, který již nemá být odplatou, ale zabývá se osobou pachatele a jeho chováním. Efektivita působení na pachatele trestné činnosti se projeví až po opětovném propuštění z výkonu trestu.

1.1 Diferenciace odsouzených

Diferenciace odsouzených je dána zákonem 169/1999 Sb. O výkonu trestu odnětí svobody (ve znění pozdějších předpisů). V praxi se můžeme setkat s dvěma typy diferenciace. Vnější diferenciace je dána rozhodnutím soudu, který odsouzené zařadí do jednoho z typů věznic s přihlédnutím k věku, pohlaví, zdravotnímu stavu, kriminální kariéře. Vnitřní diferenciace odsouzených je jedním z motivačních prvků ve výkonu trestu. Je dána chováním odsouzeného, plněním programu zacházení apod.

1.1.1 Vnější diferenciace

Městské, Okresní a Krajské soudy a popřípadě Nejvyšší soud ČR vynášejí rozsudky nad pachateli trestných činů. Soud při stanovení druhu a doby trvání trestu přihlédne zejména k závažnosti spáchaného trestného činu a jeho povaze, k jeho dosavadnímu způsobu života a možnosti jeho nápravy, ke kriminální narušenosti apod. Soud tedy rozhoduje o tom, do jakého typu věznice bude odsouzený k výkonu trestu zařazen.⁵

V České republice se věznice liší podle režimu, míry kontroly odsouzených, rozsahem udělování odměn, podle míry vnějšího zabezpečení jako je například výška oplocení, vnitřního zabezpečení jako jsou stavebně zabezpečovací prostředky a typy programů zacházení. Účelem je oddělit odsouzené méně narušené, kde je větší možnost resocializace od více narušených. Rozlišujeme čtyři základní druhy věznic:⁶

---

⁵ ČESKO. Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*, 1999.

⁶ ČESKO. Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*, 1999.

- věznice s dohledem
- věznice s dozorem
- věznice s ostrahou
- věznice se zvýšenou ostrahou

Věznice můžeme dále členit na:

- věznice pro mladistvé
- věznice pro ženy
- věznice pro matky s dětmi

Pracoviště rozdělovny Generálního ředitelství Vězeňské služby ČR určuje, do které konkrétní věznice bude odsouzený umístěn. Snahou je, aby byl odsouzený co nejbližší svého bydliště a to z důvodu udržení vazeb s rodinou a posílení sociálních vazeb.⁷ Vzhledem k přeplněnosti některých typů věznic toto však nelze vždy realizovat. Dále se přihlíží k věku, pohlaví, zdraví jedince, možnosti pracovního zařazení, nebezpečnosti, popřípadě uloženému ochrannému léčení apod.⁸

1.1.2 Vnitřní diferenciac

Jako jeden z důležitých motivačních prvků, kterým je na odsouzené po dobu výkonu trestu působeno, jsou přístupné skupiny vnitřní diferenciac. Podle přístupu odsouzených k naplňování stanoveného cíle programu zacházení, chování, jednání, postoje ke spáchané trestné činnosti a přístupu k plnění povinností v průběhu výkonu trestu jsou zařazováni do jedné ze tří přístupných skupin. Ve vnitřním řádu dané věznice se stanoví podrobnější podmínky vnitřní diferenciac tak, aby odsouzený mohl být během výkonu trestu na základě změn v přístupu, plnění programu zacházení, plnění povinností a chování a jednání v souladu, či nesouladu s vnitřním řádem postupně zařazován do jednotlivých skupin. O tom, do jaké skupiny vnitřní diferenciac je odsouzený zařazen rozhoduje ředitel věznice nebo jeho zástupce na základě doporučení odborných zaměstnanců, zpravidla při hodnocení programu zacházení.

- Odsouzení, kteří převážně aktivně plní program zacházení i své další povinnosti a chovají se a jednají v souladu s vnitřním řádem, se zařazují do první přístupné skupiny.

⁷ ČESKO. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. 1999.

⁸ ČESKO. Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999.

- Odsouzení s nevyjasněným a kolísavým postojem a přístupem k programu zacházení a svým povinnostem se zařazují do druhé skupiny.
- Odsouzení, kteří převážně program zacházení neplní nebo jej odmítají, neplní si své povinnosti, chovají se a jednají v rozporu s vnitřním řádem, se zařazují do třetí prostupné skupiny vnitřní diferenciaci.⁹

1.1.3 Způsob ubytování vězňů

Prostory, kde jsou odsouzení ubytováni, musí respektovat lidskou důstojnost, musí odpovídat hygienickým a zdravotním požadavkům s patřičným ohledem na klimatické podmínky, s ohledem na požadovaný objem vzduchu a plošnou výměru na jednu osobu, vytápění, osvětlení, větrání. Ubytování odsouzených můžeme rozdělit na celový systém ubytování a tzv. ložnicový systém hromadného ubytování osob.

V celovém systému ubytování jsou odsouzení po určenou část dne zamykáni v cele, jejíž součástí je umyvadlo a toaleta, které jsou zpravidla oddělené od ostatních prostor cely alespoň neprůhlednou zástěnou. V celách jsou odsouzení umístěni samostatně nebo po dvou, výjimečně po více, zpravidla maximálně po čtyřech, osobách. Takový systém ubytování osob je v systému českého vězeňství uplatňován především u nejpřísnějšího typu věznic, tedy u vězňů se zvýšenou ostrahou. Dále je využíván u odsouzených se specifickými potřebami či zvýšenými nároky s ohledem na bezpečnost personálu v tzv. celových odděleních. V ostatních typech věznic je celový systém ubytování uplatňován také v tzv. uzavřených odděleních, která jsou určena k výkonu kázeňských trestů, jež jsou odsouzeným uloženy za přestupky, kterých se ve výkonu trestu odnětí svobody dopustili.¹⁰

Hromadný systém ubytování vězňů, tzv. ložnicový systém, lze popsat tak, že se jedná soubor ložnic na jednom oddíle, které jsou odděleny od ostatních prostor katrem. Součástí tohoto oddělení je též kulturní místnost, sociální zařízení, na chodbě je umístěn vaříč či rychlovarná konvice. Odsouzení zde nejsou uzamykáni na jednotlivých ložnicích, ale mají možnost volného pohybu po oddíle, který je celý uzavřen uzamčeným vstupním katrem.

⁹ ČESKO. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. 1999.

¹⁰ ČESKO. Zákon č.169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů. In. *Sbírka zákonů České republiky*. 1999.

Tento způsob ubytování odsouzených se v systému českého vězeňství užívá ve věznicích s dohledem, s dozorem, i ve většině věznic s ostrahou. Takto vytvořené oddíly jsou různě velké podle prostorových dispozic ubytovacích prostor. Na menších oddílech je společně ubytováno patnáct, dvacet osob, ale výjimkou nejsou ani oddíly pro společné ubytování osmdesáti i více osob. I v hromadném systému ubytování odsouzených platí, že na jednotlivých ložnicích musí na jednoho odsouzeného připadat normou požadovaný objem vzduchu a prostorová výměra.

Hlavním negativem hromadného ubytování vězňených osob je, z hlediska organizace a efektivity práce s odsouzenými, tzv. druhý život a jejich hierarchizace, které působí povětšinou kontraproduktivně k výchovným snahám personálu věznice. Při takovémto způsobu ubytování odsouzených není možná důsledná separace kriminálně narušených odsouzených od těch, jejichž míra kriminální narušenosti není ještě tak velká. V praxi, je, s ohledem na naplněnost věznic, uplatňováno především zákonné kritérium odděleného ubytování prvovězněných osob od recidivistů. Z uvedených důvodů není prakticky možné při hromadném ubytování odsouzených účelně zabránit šíření rizikových projevů chování, s čímž je nutné počítat při výchovném, vzdělávacím či terapeutickém působení na odsouzené, a je nutné ho zohlednit i v oblasti preventivního působení.

2 Zacházení s vězněnými osobami

Zacházení s odsouzenými vychází z restorativní justice, jejímž cílem je dosáhnout, aby si pachatel uvědomil odpovědnost za své činy a po vykonání trestu se začlenil zpět do společnosti jako řádný občan. Cílevědomě a komplexně je na odsouzené během výkonu trestu působeno v rámci cílů a úkolů programu zacházení. Součástí tohoto působení je i oblast důsledků a dopadů trestné činnosti na poškozené. Program zacházení se sestavuje na základě komplexní zprávy o odsouzeném s ohledem na délku trestu, charakteristiku osobnosti a příčiny trestné činnosti.¹¹

2.1 Vstupní diagnostika

Na základě rozhodnutí soudu jsou odsouzení přijímáni do výkonu trestu odnětí svobody, kde po ověření totožnosti a následné osobní prohlídce, jsou odsouzení ubytováni na příjmovém oddělení věznice. Po dobu pobytu na tomto oddělení odsouzení podstoupí preventivní vstupní lékařskou prohlídku. Po té jsou odsouzení zařazeni do nástupního oddělení věznice, kde se jim věnují odborní zaměstnanci oddělení výkonu trestu, zejména psycholog, speciální pedagog, sociální pracovník a vychovatel.

Pro vytvoření podmínek pro naplnění účelu výkonu trestu, je poznání osobnosti odsouzeného nezbytné. Výsledkem pobytu odsouzeného na nástupním oddělení, který trvá zpravidla dva až čtyři týdny, podle průběhu adaptace jedince na podmínky výkonu trestu odnětí svobody, je tzv. komplexní zpráva o odsouzeném, která obsahuje základní informace o osobnosti a sociálním zázemí odsouzeného, jeho chování po dobu pobytu na nástupním oddělení věznice a průběh adaptace na pobyt ve vězení a doporučení vzhledem k dalšímu zacházení s odsouzeným v průběhu uloženého výkonu trestu. Na základě komplexní zprávy odborní zaměstnanci navrhnou program zacházení s odsouzeným, který reflektuje detekovaná rizika a potřeby, jimž jsou přizpůsobena jednotlivá doporučení a úkoly v oblasti vzdělávacích, popřípadě speciálně výchovných aktivit, v oblasti utváření vnějších vztahů, možností pracovního zařazení odsouzeného a zájmových aktivit, která jsou zastřešena hlavním cílem programu zacházení.

---

¹¹ ČESKO. Zákon č.169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999.

2.2 Analýza rizik a potřeb

V roce 2012 vězeňská služba začala zavádět do praxe komplexní metodický nástroj Souhrnná analýza rizik a potřeb odsouzených (dále jen SARPO). SARPO je nástroj na hodnocení rizik a kriminogenních potřeb odsouzených v podobě elektronického programu. Na základě výpočtu statického rizika vyhodnocujícího údaje o kriminálním jednání odsouzeného. Výpočet výsledného dynamického rizika vyhodnocuje celkem 48 rizik v sedmi základních oblastech lidského života, odhadu způsobu újmy a specifikace potenciální oběti na základě analýzy trestné činnosti, vyhodnocuje motivaci a sebehodnocení odsouzeného a protektivní faktory mající potenciál zmírnit statické a dynamické riziko. Tento diagnostický nástroj tak v podstatě na základě vyhodnocení rizikového chování a protektivních faktorů, s přihlédnutím k osobnostním dispozicím jedince, posuzuje pravděpodobnost jeho opětovného selhání odsouzeného.

Mezi základní cíle nástroje SARPO patří snižování recidivy a kategorizace odsouzených podle statických a dynamických rizik. SARPO slouží také k pravidelnému a statickému zpracování získaných údajů, plánování zacházení, které je adekvátní ke zjištěným rizikům a jejich míře závažnosti např. stanovením vhodných a efektivních intervencí programu zacházení a implementací standardizovaných výchovných a terapeutických programů do praxe působení na vězněné osoby v průběhu výkonu trestu odnětí svobody.¹²

---

¹² PETRAS, M., HŮRKA J. Zavedení nástroje SARPO do penitenciární praxe. *České vězeňství*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2012, č. 4, s. 15. ISSN 1213-9297.

3 Výchovně vzdělávací možnosti působení na odsouzené

Ve věznicích všech typů pracují s odsouzenými stabilní týmy zaměstnanců Vězeňské služby ČR, které jsou tvořeny speciálními pedagogy, psychology, sociálními pracovníky, vychovateli a dozorci.¹³ Tito zaměstnanci jsou v organizačních strukturách věznic zařazeni v oddělení výkonu trestu. Konkrétní podoba působení na odsouzené se u jednotlivých zaměstnanců liší podle funkce, kterou zastávají.

Dozorci představují spíše restriktivní složku působení na odsouzené, v jejich náplni práce je především dohled nad dodržováním kázně a pořádku v souladu s platnými nařízeními a ustanoveními vnitřního řádu věznice. Naproti tomu práce vychovatelů, sociálních pracovníků, psychologů a speciálních pedagogů s vězněnými osobami nese mnohem víc prvků výchovně vzdělávacího, respektive poradenského či terapeutického, působení.

Jen pro úplnost dodáváme, že odsouzeným je ve věznici zajištěna též duchovenská činnost, kterou vykonává kvalifikovaný duchovní s pověřením příslušné církve, a zdravotní péče, kterou vykonává odborně vzdělaný zdravotnický personál.

3.1 Programy zacházení

Pokud odsouzený vykonává trest delší než tři měsíce, je na základě vstupní diagnostiky¹⁴ zpracován program zacházení, pomocí kterého se na odsouzeného po dobu výkonu trestu působí. Přihlíží se k délce trestu, charakteristice osobnosti, trestné činnosti. V každém vnitřním řádu věznice je vymezen druh o obsah činností, jež jsou pro odsouzené buď dobrovolné, nebo povinné. Nabídku aktivit programu zacházení mají odsouzení k dispozici na jednotlivých oddílech.¹⁵

Program zacházení se na základě informací o odsouzeném a možnostech věznice snaží reagovat na individuálně specifické potřeby jednotlivých odsouzených tak, aby bylo dosaženo společensky žádoucího cíle v oblasti resocializace a reintegrace

---

¹³ ČESKO. Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999.

¹⁴ Kapitola 2.2 Analýza rizik a potřeb.

¹⁵ ČESKO. Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999.

odsouzeného. Takto stanovený program zacházení obsahuje cíl a jednotlivé aktivity, které v dílčích oblastech směřují k naplnění cíle programu zacházení.¹⁶

Podle zásad obecné pedagogiky, by měl být cíl programu zacházení reálný a tudíž hodnotitelný a měřitelný, motivovat ke zvýšenému úsilí, poskytovat pedagogickou orientaci vychovávaným i vychovávajícím, proto se programy zacházení a jejich cíle, dle možností věznice, stanovují individuálně. Cíle programů zacházení můžeme dělit podle délky trvání na krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé.

Aktivity programu zacházení se věnují jednotlivým oblastem, v nichž stanovují odsouzenému dílčí úkoly, kterých má v dané oblasti dosáhnout. Tyto aktivity dělíme na:

- pracovní aktivity
- vzdělávací aktivity
- speciální výchovné aktivity
- zájmové aktivity
- oblast utváření vnějších vztahů

Pracovní aktivita je základní aktivitou programu zacházení, kterou by měl mít stanovenou každý odsouzený, mimo pracovně nezařaditelných odsouzených.¹⁷ Patří sem zejména zaměstnávání, práce potřebná k zajištění provozu věznice, pracovní terapie, vedená odbornými zaměstnanci Vězeňské služby. Cílem pracovních aktivit je především vytvoření a udržení pracovních návyků u odsouzených.

Pod pojmem vzdělávací aktivity rozumíme vzdělávání organizované či realizované středním odborným učilištěm, učilištěm a odborným učilištěm, vzdělávání vedené či kontrolované zaměstnanci oddělení výkonu trestu, vzdělávání v korespondenčních kurzech a v síti základních, středních, vyšších odborných nebo vysokých škol České republiky. Vzdělávací aktivity jsou postaveny na stejnou úroveň jako zaměstnávání, to znamená, že může probíhat v pracovní době. Získání nových vědomostí a praktických zkušeností je důležité pro zvyšování kvalifikace, díky tomu se rozšiřuje možnost uplatnění na trhu práce po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.

---

¹⁶ ČESKO. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. 1999.

¹⁷ ČESKO. Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999.

Mezi speciální výchovné aktivity se řadí skupinová a individuální speciální psychologická působení vedená odbornými zaměstnanci. Patří sem terapeutické působení jako je sociální výcvik, psychoterapie, pohybová terapie, arteterapie apod., sociálně právní poradenství a trénink zvládnání vlastní agresivity. Speciálně výchovné aktivity probíhají na všech odděleních věznice, ale v největší míře jsou využívány na specializovaných odděleních věznic. Cílem těchto aktivit je snižování nebezpečnosti a recidivy u rizikových pachatelů trestné činnosti.

Zájmové aktivity jsou činnosti, které se organizují pod vedením zaměstnanců s potřebným odborným vzděláním. Rozvíjí schopnosti, vědomosti a sociální dovednosti odsouzených v souladu s účelem výkonu trestu. Prostřednictvím zájmových kroužků kulturního, sportovního či vzdělávacího charakteru je u odsouzených pečováno o fyzické a duševní zdraví. Zejména u odsouzených, kteří nejsou ve výkonu trestu zaměstnáni, nabývají na významu zájmové aktivity. Cílem zájmových volnočasových aktivit je naučit odsouzené trávit volný čas smysluplně a aktivně. Aktivity naplnit smysluplnou činností, která je zaměřená na udržení fyzické i psychické kondice, rozvíjení osobnosti, vytvoření návyků, které uplatní i po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.

Do oblasti utváření vnějších vztahů, která je někdy nazývána jako extramurální, patří posilování, udržování nebo vytváření vazeb odsouzených s vnějším světem, rozvíjení dovedností a znalostí, které budou potřebovat po propuštění z výkonu trestu. Zařazovat tyto aktivity je důležité zejména u střednědobých a dlouhodobých trestů odnětí svobody, vzhledem k vývoji společnosti a technickému pokroku.¹⁸

Všechny aktivity programu zacházení mohou být realizovány jako individuální nebo skupinové, popřípadě mohou obě tyto formy působení kombinovat. Ve stanovených termínech se pravidelně hodnotí naplnění cíle programu zacházení u každého jednotlivého odsouzeného, jakož i plnění dílčích cílů jednotlivých aktivit programu zacházení. Současně se při hodnocení program zacházení aktualizuje v souladu se změnami v chování a jednání odsouzeného, vývojem jeho osobnosti a změnou v oblasti rizik a potřeb, které akcentují především společenské hledisko

---

¹⁸ ČESKO. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. 1999.

působení na odsouzeného. Odborní zaměstnanci výkonu trestu s odsouzeným projednají úspěšnost plnění programu.

Odsouzený má kromě aktivit uvedených v programu zacházení v době vymezené vnitřním řádem právo uspokojovat své potřeby využíváním vězeňské knihovny, odběrem knih, tisku a publikací, podílem na vydávání vlastního časopisu odsouzených, sledováním rozhlasových a televizních pořadů, účastí na dalších aktivitách vzdělávání a zájmové činnosti zprostředkovaných věznicí.¹⁹

3.2 Specializovaná oddělení

Spolu se standardním výkonem trestu musí systém vězeňství reagovat na dynamicky se rozvíjející oblast specifických potřeb odsouzených, a to z hlediska jejich individuálně odlišných dispozic, např. snížené mentální či somatické schopnosti, či pro to, že se z hlediska společnosti jeví výhodné, pracovat s určitou skupinou odsouzených specifickým způsobem, např. odsouzení za násilnou trestnou činnost, u nichž je z hlediska společenské nebezpečnosti jejich jednání vhodné volit takové formy zacházení, aby se co nejvíce snížilo nebezpečí recidivy. Reakcí na výše uvedené specifické potřeby působení na osoby ve výkonu trestu jsou specializovaná oddělení a standardizované programy.

Specializovaná oddělení prostupují všemi typy věznic. V běžném výkonu trestu je kladen důraz na zaměstnávání odsouzených, doplněné standardním programem zacházení se speciálně-výchovnými, vzdělávacími, pracovními a zájmovými aktivitami a utvářením vnějších vztahů. Pro vybrané cílové skupiny odsouzených probíhají zvláštní terapeutické programy ve specializovaných odděleních. Odsouzení na tomto oddělení mají rozšířený program zacházení s ohledem na jejich specifické potřeby. Zásadní částí programu zacházení je terapeutické působení, které by mělo vést ke snížení kriminogenních rizik a umožnit reintegraci do společnosti. Terapeutický program je specificky zaměřen na konkrétní poruchu. Posláním těchto oddělení je omezovat a snižovat nebezpečnost a pravděpodobnost recidivy u rizikových pachatelů. Všechny skupiny mají stanovený jednotný standard odborného zacházení společný pro všechna specializovaná oddělení. Tím je část obecná. Specifika jednotlivých oddělení popisuje část speciální. Specializovaná oddělení se člení:

---

¹⁹ ČESKO. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. 1999.

- Pro výkon trestu odsouzených s poruchami duševními a s poruchami chování, kteří jsou schopni zapojení do skupinového terapeutického působení
- Pro výkon trestu odsouzených s poruchami duševními a s poruchami chování, kteří nejsou schopni zapojení do skupinového terapeutického působení
- Pro výkon ochranného léčení

Pro zdárné a žádoucí změny u odsouzeného, by mělo umístění odsouzeného do specializovaného oddělení trvat minimálně rok i více. Názory se liší ohledně fáze, kdy má odsouzený terapii absolvovat, zda je lepší zařadit terapii po nástupu do výkonu trestu, před propuštěním či zda je to podstatné. Většina odborníků se přiklání k zařazení rok před plánovaným propuštěním. Jedno z úskalí nastává v případě podmíněného propuštění či přeřazení do jiného typu věznice, kdy odsouzený terapeutický program nestihne dokončit.

V některých případech je naopak žádoucí, aby byl odsouzený umístěn ve specializovaném oddělení delší, dopředu obtížně specifikovanou, dobu, např. než zvládne adaptační fázi po nástupu k výkonu trestu odnětí svobody natolik, aby bylo možné umístit ho do většího kolektivu odsouzených. Někdy je dokonce nutné, aby odsouzený ve specializovaném oddělení absolvoval celý výkon trestu odnětí svobody, protože jeho specifické dispozice, například deficit v oblasti mentálně kognitivních funkcí, neumožňují jeho začlenění mezi odsouzené na běžných oddílech, kde by se s velkou pravděpodobností stal obětí šikany a zneužívání.²⁰

3.3 Standardizované programy

Pro ty odsouzené, kteří svými charakteristikami nespádají do specializovaných oddělení, ale práce s nimi je žádoucí pro ochranu společnosti, vznikly standardizované programy. Jsou to například odsouzení, u kterých je šance na plnohodnotné reintegrovaní do společnosti nebo naopak odsouzení, kde jsou vysoká rizika kriminogenního chování. Kritéria pro výběr cílové skupiny jsou minimální. Standardizovaný program je přenositelný z jedné věznice do druhé při zachování všech podmínek realizace a kritérií. Tvorba standardizovaných programů je do jisté míry ovlivňována odbornými poznatky, ale též obecnou společenskou vůlí. V současné době probíhají v českých věznicích standardizované programy GREPP a GREPP2

---

²⁰ JIŘIČKA, Václav a Jitka Eva PROKEŠOVÁ. *Úvod do zkoumání efektivity intervenčních programů v českých věznicích*. Praha, 2012.

pro pachatele sexuálně motivovaného násilí na dětech, TP 21 JUNIOR pro mladistvé, 3Z pro pachatele méně závažných deliktů před podmíněným propuštěním, PARDON pro odsouzené s nepříznivým průběhem řídičské praxe a pro pachatele dopravních metod, KEMP pro pachatele násilí.²¹

---

²¹ JIŘIČKA, Václav a Jitka Eva PROKEŠOVÁ. *Úvod do zkoumání efektivity intervenčních programů v českých věznicích*. Praha, 2012.

4 Možnosti působení na odsouzené pachatele násilné trestné činnosti

Vzhledem k závažnosti spáchaných skutků jsou pachatelé násilných trestných činů specifickou skupinou. U tohoto typu odsouzených je nutné využívat režimových, psychologických, etopedických a jiných aktivit, které se snaží dosáhnout změny chování a postojů, naučit odsouzené zacházet s emocemi, vyhýbat se impulzivnímu chování, řešit konflikty, zvládat problémy, chápat důsledky vlastních činů, změnit naučení vzorce chování a postoje, pracují s vinou a spáchaným násilným trestným činem. Pokud odsouzený popírá své skutky a nespolupracuje se specialisty ve věznici, je šance jeho nápravy minimální. Pouze pokud odsouzený své činy pozná, usiluje o změnu, může skoncovat se svým kriminálním chováním. Maltský kněz Esias Vella hovoří o pěti fázích smíření s vinou.

- a. fáze – popírání skutečnosti
- b. fáze – hněv „rána v srdci krvácí“
- c. fáze – smlouvání
- d. fáze – deprese, přichází sebeobviňování – nejde však o hlubokou lítost, ale spíš o sebelítost
- e. fáze – přijetí druhého – uznání vlastní viny, smíření se sebou samým²²

Nejtěžší bývá odpustit sám sobě a ne každý odsouzený dojde do této fáze. S pocitem viny, přijetím odpovědnosti za sebe sama a své činy pracuje dlouhodobý terapeutický program pro odsouzené pachatele násilné trestné činnosti ve věznici Vinařice.

4.1 Běžný oddíl bez specializovaného zacházení

Zákon o výkonu trestu v § 2 stanoví povinnost jednat s odsouzenými ve výkonu trestu tak, aby bylo zachováno jejich zdraví, podporovat postoje a dovednosti odsouzených, které jim umožní po návratu do společnosti po skončení výkonu trestu vést soběstačný život. Po dobu výkonu trestu pracují s odsouzenými odborní zaměstnanci oddělení výkonu trestu, kteří se snaží na odsouzené výchovně působit. Mezi odborné zaměstnance řádíme speciální pedagogy, psychology, sociální pracovníce, vychovatele, vychovatele terapeutů.

---

²² KUŠNÍROVÁ, H. Vina v životě odsouzených žen. *Psychologie dnes*. Praha: Potrál, 2014, č. 6, s. 49. ISSN: 1212-9607.

Ve věznici Vinařice je zaměstnáno 40 vychovatelů, kteří pracují s 900 odsouzenými na 23 oddílech. To znamená, že na jednoho vychovatele vychází přibližně 20 až 50 odsouzených, podle toho, s jakou skupinou odsouzených vychovatel pracuje. Z toho vyplývají velmi omezené možnosti výchovně vzdělávacího působení na odsouzené. Dále s odsouzenými pracuje 8 speciálních pedagogů, 5 psychologů, 5 sociálních pracovníků a 2 vychovatelé terapeuti, kteří pracují s odsouzenými na specializovaných odděleních věznice.

Zacházení s odsouzenými na tzv. běžném oddíle, tedy oddíle bez specializovaného zacházení, je ovlivněno především počtem odsouzených, kterým příslušný odborný zaměstnanec oddělení výkonu trestu, zajišťuje naplnění zákonných práv a dohlíží nad plněním zákonných povinností u odsouzených, kteří mu jsou na takovém oddíle svěřeni do péče.

Působení na odsouzené je regulováno především prostřednictvím programu zacházení, který je vytvářen za účasti odborných zaměstnanců. Je strukturován tak, aby vyžadoval aktivitu a spolupráci odsouzeného a druhé straně respektoval jeho možnosti a schopnosti. Odsouzený má možnost si zvolit z programů jednotlivých aktivit, které je věznice schopna pomocí svých zaměstnanců zajistit. Pokud si žádný z nabízených programů nezvolí, účastní se minimálního programu zacházení, který je stanoven vnitřním řádem věznice.

Efektivita programu je závislá na zájmu odsouzeného. Plnění programu zacházení je průběžně hodnoceno a dochází k případné úpravě v oblasti dílčích aktivit programu zacházení, eventuálně ke stanovení nových cílů. Vzhledem k vysokému počtu odsouzených, kteří připadají na jednoho speciálního pedagoga, psychologa či sociálního pracovníka a k omezeným možnostem vychovatelů, kteří nejsou, s výjimkou vychovatelů – terapeutů, odborně vzděláni k vedení terapeutických aktivit, kterými by mohli působit na všechny odsouzené na oddíle bez specializovaného zacházení, není možné zapojit všechny odsouzené do aktivit programu zacházení tak, aby výsledkem takového působení na odsouzeného byla změna v oblasti jeho chování a postojů.

4.1.1 Nabídka aktivit

Jak bylo již popsáno v kapitole 3.1 Program zacházení, jsou aktivity programu zacházení rozčleněny na aktivity pracovní, vzdělávací, speciálně výchovné, zájmové a na oblast utváření vnějších vztahů. Odsouzení vybraní do výzkumného vzorku ze standardního oddílu, vykonávají trest na oddíle, kde jsou odsouzení jednak pracovníě zařazeni na nestřežené pracoviště, tak i recidivisté. Oddíl má 62 odsouzených, kterým se věnují dva vychovatelé.

Pracovní aktivity jsou jedním z výchovných prostředků, které přispívají k nápravě odsouzeného a zároveň přispívají k chodu celé věznice. Odsouzení mohou být do pracovního procesu zařazováni povinně, pokud to jejich zdravotní stav dovoluje.²³ Cílem pracovních aktivit je vytvoření pracovních návyků a u těch odsouzených, kteří si je doposud nevytvořili a uchování pracovních návyků u odsouzených, kteří před výkonem trestu pracovali. Vězni se podílejí na chodu věznice a to formou úklidových prací na oddíle, vykonávají zahrádkářské či údržbářské práce. Několik odsouzených je zaměstnáno u soukromého subjektu, který v pronajatých prostorách věznice provozuje výrobní činnost. Z práce odsouzeným plynou nejrůznější výhody, jako např. získání nových dovedností, odměna ať již finanční nebo ve formě přídatků ke stravě, možnost postupu do vyššího stupně vnitřní diferenciacce apod. Odsouzení ze své finanční odměny hradí výživné pro děti, vzniklé dluhy a hradí částečně náklady výkonu trestu. I přes výhody, které mohou získat, není mezi odsouzenými o zařazení do práce velký zájem. Nemají mnohdy pracovní návyky a nejsou motivováni k tomu, si je vytvořit.

Vzdělávací aktivity, které vedou ke zvyšování gramotnosti a vzdělání mají zásadní význam pro nápravu vězňů. Cíle vzdělávání jsou přímo spjaty s úkolem integrovat odsouzené zpět do společnosti. Institucionální vzdělávání odsouzených ve Věznici Vinařice zajišťuje Střední odborné učiliště Vinařice, které ve věznici působí, jako soukromý vzdělávací subjekt.²⁴ Smyslem takového vzdělávání odsouzených

---

²³ ČESKO. Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999.

²⁴ V některých věznicích v ČR je zajišťováno vzdělávání odsouzených prostřednictvím školského vzdělávacího centra VS ČR. To má ale jako součást VS ČR omezené personální možnosti, respektive nedisponuje dostatečným počtem odborně kvalifikovaných pedagogických pracovníků, aby bylo schopno zajistit požadavek vzdělávání odsouzených ve všech věznicích VS ČR. Z toho důvodu se v období několika posledních let tohoto úkolu stále častěji ujmají soukromé vzdělávací subjekty, které působí přímo v jednotlivých věznicích.

je především získání či zvýšení jejich kvalifikace a možností uplatnění na trhu práce po propuštění z výkonu trestu. Do vzdělávacích aktivit je zapojeno 20 odsouzených.

Studijní programy, na které se zaměřují vzdělávací aktivity programu zacházení, směřují především k získání či udržení pracovních návyků. Měly by umožnit vězněným osobám věnovat se výchovně vzdělávacím aktivitám podle svých zájmů a potřeb. Vzdělávacími aktivitami v rámci programu zacházení na tzv. standardním oddíle, kde jsou umístěni odsouzení vybraní do výzkumného vzorku, jsou botanický, hudební, rukodělný a literární kroužek.

Mezi speciálně výchovné aktivity patří individuální, skupinové speciální pedagogické a psychologické působení na odsouzené vedené odbornými zaměstnanci (psycholog, speciální pedagog, vychovatel terapeut). Mezi tyto aktivity nabízené jako aktivity programu zacházení, patří trénink zvládnutí vlastní agresivity, terapeutické programy jako sociální výcvik, sociálně právní poradenství. K uvolnění tenze, zvládnutí a předcházení agresivnímu jednání slouží šachový kroužek, kurz společenského jednání a diskusní klub. Do speciálně výchovných aktivit je zapojeno 13 odsouzených.

Zájmové aktivity obsahují nejrůznější formy skupinové či individuální zájmové činnosti, kterou organizují a vedou odborně vzdělaní zaměstnanci. Tyto aktivity rozvíjejí u odsouzených schopnosti, vědomosti a sociální dovednosti. Smyslem je naučit odsouzené aktivně a smysluplně volný čas a tím rozvíjet osobnost, udržet fyzickou a psychickou kondici. Odsouzení se seberealizují v zájmových kroužcích jako je kondiční cvičení, míčové hry a stolní tenis. Sportovní aktivity jsou odsouzenými na standardním oddíle nejčastěji vyhledávány. Tento druh aktivit vyhledává v rámci programu zacházení 22 odsouzených vybraného oddílu.

Hlavním úkolem aktivit v oblasti utváření vnějších vztahů je znovunavázání, udržování nebo posilování vazeb odsouzených s vnějším světem, rozvíjení dovedností a znalostí potřebných po propuštění z výkonu trestu.²⁵

---

²⁵ČESKO. NŘV č.8/2011, kterým se stanovují zásady zacházení s odsouzenými v oblasti výchovně vzdělávacích, speciálních a zájmových aktivit Programu zacházení ve Věznici Vinařice a organizace konání aktivit programu zacházení a využívání prostor určených k jejich realizaci (vnitřní předpis ředitele Věznice Vinařice).

4.2 TP KEMP

Na základě materiálů a školení Institutu forenzní psychologie v Praze a Psychiatricko - psychologického centra Úřadu pro výkon vězeňství Kantonu Curych byl vypracován a pro potřeby českého vězeňství uzpůsoben terapeutický program KEMP. Tato zkratka znamená, že terapeutický program je určen pro komunitně emocionálně motivované pachatele násilné trestné činnosti (dále jen KEMP). Jedná se o program skupinového zacházení s pachateli násilné trestné činnosti pomocí metod a intervencí, které jsou zaměřeny na kriminogenní rizika a potřeby jednotlivých odsouzených. Na rozdíl od běžných programů, které se zaměřují na fáze terapeutického procesu s dlouhodobou a intenzivní konfrontací se spáchaným trestným činem, se terapeutický program KEMP zaměřuje na přizpůsobení momentálním stavům a potřebám odsouzeného, učí ho hodnocení rizik, konfrontací se spáchaným deliktem, nacvičuje zvládání rizikových situací nejen ve věznici, ale i v extramurálním prostředí a toto doprovází i formou postpenitenciární péče.

Dne 1. 7. 2010 byl ve Věznici Vinařice spuštěn pilotní projekt terapeutického programu pro odsouzené pachatele násilné trestné činnosti. Cílem tohoto projektu je snížení rizik páchaní násilí a prevence recidivy násilných trestních činů. Mezi dílčí cíle, které se stanovují podle individuálních potřeb odsouzených, patří: uznávat a být uznáván, naučit se zacházet s emocemi, vyhýbat se impulzivnímu chování, zvládat problémy, chápat důsledky svého jednání, zvýšení sebedůvěry, nenásilné řešení konfliktů, genderově založená interakce, zvládání stresu apod.

Terapeutický program KEMP pracuje s pachateli násilné trestné činnosti formou skupinového zacházení, které je doplněno vhodným individuálním terapeutickým, poradenským či edukativním působením na odsouzené. Důraz je kladen na kriminogenní rizika a potřeby jednotlivých odsouzených, propojení trestného činu s vinou a nácvik žádoucího chování. Odsouzení jsou vedeni k odpovědnosti za své činy a sebe sama. Nedílnou součástí terapeutického programu je dodržování komunitního systému. Mezi důležitou součástí komunitního systému patří pravidelné schůzky zaměstnanců s odsouzenými, které probíhají každý pracovní den v ranních hodinách. Odsouzení mají možnost výměny názorů, řešení problémů s odbornými pracovníky, čímž posilují sociální učení. K přijetí zvyků společnosti a řádu oddělení pomáhá pravidelnost, časování, stereotyp, rytmus apod., který vytváří jasně předvídatelný

rámec, čímž se napomáhá vytvořit bezpečné prostředí, které je základem otevření se práci se sebou, svými dispozice a vyrovnání se se svými činy a přijetí odpovědnosti za své jednání.

Program je určen pro odsouzené, kteří připustí, že spáchali trestný čin, za který jsou odsouzeni. O zařazení odsouzeného do programu rozhoduje ředitel věznice na základě doporučení odborné komise zaměstnanců oddělení výkonu trestu. Vstup do programu je dobrovolný. S odsouzeným je při vstupu do programu podepsán Terapeutický kontrakt, ve kterém se seznámí se strukturou, metodami a formami, délkou, cíli a aktivitami projektu.

4.2.1 Vstupní hodnocení a posouzení zájemce

Zájemci o terapeutický program jsou informováni již na nástupním oddělení věznice prostřednictvím odborných zaměstnanců. Vybraní odsouzení jsou umístěni na oddíl terapeutického programu do vstupní terapeutické fáze D. Na hodnocení stanovených dílčích cílů odsouzeného se podílí všichni zaměstnanci terapeutického programu. K hodnocení dochází jednou za tři měsíce. Motivačním prvkem jsou čtyři terapeutické fáze a možnost zařazení do dostupných skupin vnitřní diferenciací.

4.2.2 Vyřazení odsouzeného z terapeutického programu

Odsouzený je z programu vyřazen, jestliže dosáhne cíle terapeutického programu, poruší pravidla terapeutického kontraktu a není využit Institut podmíněného pobytu, neprojeví po zařazení a podpisu Terapeutického kontraktu motivaci k terapii, neplní stanovený program zacházení, narušuje komunitní způsob ovlivňováním odsouzených nebo porušuje normy skupiny. Terapie může být ukončena také z důvodu propuštění odsouzeného z výkonu trestu nebo přeřazením do jiného typu věznice či přemístění do jiné věznice.

4.2.3 Terapeutické fáze programu

- Fáze „D“ – vstupní. Zde je odsouzený zařazen na přechodnou dobu, zpravidla jeden měsíc. Kromě pohovorů a diagnostického posouzení, je odsouzený seznamován s pravidly terapeutického programu. Odborní zaměstnanci sestaví odsouzenému individuální plán programu zacházení, na jehož základě se postupně zapojuje do aktivit oddílu.

- Fáze „C“ – základní. Odsouzený, který je přerazen z fáze „D“ se zapojuje do všech aktivit a vykonává pomocné pracovní činnosti, směřující zejména k udržování čistoty a pořádku v oddíle.
- Fáze „B“ – průběžná. Předpokladem přestupu do této fáze je úspěšné absolvování úkolů fáze předchozí, zájem změnit své chování a plnění individuálního programu zacházení. Aby mohl odsouzený přestoupit do této fáze programu, je veden k rozvoji samostatnosti a odpovědnosti. V rámci směřování k sebereflexi musí vypracovat nejméně pětistránkový životopis.
- Fáze „A“ – vrcholová. Přechod do této fáze je podmíněn další reflexí dosavadního způsobu života a spáchaných skutků, včetně těch, které dotyčného dovedly do vězení, eventuálně i těch, které zůstaly zákonem nepotrestány. Odsouzený v této fázi samostatně písemně vypracovává témata, která mu ukládají odborní zaměstnanci výkonu trestu, zejména speciální pedagog, psycholog, vychovatel terapeut. Témata, která zadávají odborní zaměstnanci, souvisejí s konkrétním násilným trestným činem a dílčími cíli jednotlivých odsouzených. Finálním úkolem této fáze je práce s vinou. Úspěšným absolvováním programu by měl být odsouzený směřován k nahlédnutí rizikových životních způsobů a postojů a maladaptivních vzorců chování, které ho dovedly do výkonu trestu odnětí svobody.

4.2.4 Nabídka aktivit programu

- a) Komunita. Zde odsouzený dostává prostor pro své vyjádření v rámci kolektivu, jako člen komunity, dostává úkoly, za jejichž splnění je odpovědný. Odsouzení se postupně učí přebírat zodpovědnost za vlastní život. Skupinovou aktivitu vede vychovatel a koná se pravidelně od pondělí do pátku jednu hodinu denně, o víkendu jednu hodinu. Při pravidelných schůzkách komunity dochází k projednání věcí potřebných k řešení a výměně informací. Režim komunity je pro odsouzené samozřejmý, klade na odsouzené přiměřené a splnitelné požadavky. Struktura a řád komunity umožňuje odsouzeným poznat svoji vnitřní svobodu, jejich možnosti a limity.
- b) Terapeutická komunita směřuje odsouzené k zodpovědnosti za svůj život, jednání a chování, rozhodování a konfrontování s důsledky rozhodnutí.

Odsouzení dosahují svých cílů především prostřednictvím sociálního učení a nácvikem sociálně přijatelného chování. Dochází zde k nácviku společensky přijatelného chování pomocí rozhovorů, diskusí, kresby, projektivních technik, relaxací, her, soutěží apod. Projev emocí mnohdy vede ke konfliktu či konfrontaci mezi jednotlivými odsouzenými navzájem a taktéž i ve vztahu k zaměstnanci věznice. Tuto speciální výchovnou aktivitu, vede speciální pedagog ve spolupráci s psychologem. Probíhá zpravidla v časovém rozsahu 90 minut 1x týdně. Aktivita může být jak skupinová, kdy skupina pracuje na společném úkolu, tak individuální, kde pracuje každý na samostatném úkolu.

- c) Kurz sociálně psychologických dovedností. Odsouzený získává náhled na své chování, jednání a posílení odpovědnosti vůči sobě samému a svému okolí. Náplň tohoto kurzu tvoří tři tematické celky: sebepoznávání a poznávání druhých, problematika interpersonálních vztahů, způsoby řešení problémů a zvládání konfliktů. Metody práce jsou buď skupinové, kdy skupina pracuje na společném úkolu nebo individuální, kde pracuje každý na samostatném úkolu. Poznávací a nácviková forma získávání sociálně psychologických dovedností probíhá formou rozhovoru, nácviku, kresbou, relaxací nebo motivační. Speciálně výchovnou aktivitu, vede psycholog ve spolupráci se speciálním pedagogem, probíhá zpravidla v časovém rozsahu 2 hodiny jedenkrát za 14 dní.
- d) Psychoterapeutická skupina se snaží odsouzeného přiblížit sociální realitě, pomoci mu odhalovat maladaptivní vzorce chování a dysfunkční kognitivní schémata. Aktivita je rozdělena do tematických celků zaměřených na:
- Nácvik dovedností emočního prožívání, které pomáhají zvládat emoce, rozpoznat, popsat vlastní emoce, nacházet možnosti a techniky jak snížit emoční zranitelnost.
  - Nácvik strategií, které pomáhají zvládnout maladaptivní chování (impulzivní chování, sebepoškozování, sebevražedné pokusy, zneužívání návykových látek)
  - Nácvik jak se vyrovnat se stresem a jak ho snášet.
  - Postupné propracování sebepřijetí a sebeúcty, hledání adaptivnějších postojů k sobě, druhým a světu.

- Návčik technik řešení konfliktů, výběr účinných technik řešení konfliktů, schopnost požádat o pomoc.
  - Komplexní komunikační dovednosti jako uzavírání kompromisů.
  - Relaxační program pracuje zejména s odbouráváním aktuální tenze a posilováním sebekontroly.
  - Psychodrama. Hraní rolí slouží ke zkoušení a návčiku nového chování v nejrůznějších situacích. Projev odsouzeného je pomocí hraní rolí bezprostřednější, na povrch mohou snadněji vystoupit skutečnosti, které při rozhovoru zůstávají hluboko skryty. Cílem je zkoušení a návčik nového chování v nejrůznějších situacích. Metody mohou být opět skupinové nebo individuální. Tato speciální výchovná aktivita, kterou vede speciální pedagog ve spolupráci s psychologem, probíhá zpravidla v časovém rozsahu 2 hodiny jedenkrát za 14 dní.
- e) Terapie zaměřená na trestný čin věnuje pozornost na propojení deliktu s vinou a návčiku žádoucího chování. Cílem je odhalovat maladaptivní vzorce chování a dysfunkční kognitivní schémata.

Obsah náplně se tematicky člení na:

- Učení schopnosti věnovat pozornost svému vnitřnímu prožívání, myšlenkám, emocím a pochopit, jak souvisejí s pácháním trestných činů v minulosti.
- Pomocí rekonstrukce deliktu dosáhnout u odsouzených přijetí viny a trestu
- Návčik včasného rozpoznání rizikové situace, vyhodnocení a rozlišení rizikových faktorů, které vedli ke spáchání trestného činu.
- Návčik přijímání kritiky, zpětná vazba, empatie, vyjadřování potřeb a emočních stavů.
- Návčik schopnosti jak snášet stres.
- Relaxační program – odbourání aktuální tenze a posilování sebekontroly.
- Trénink nahrazování agresivity.

Aktivita probíhá formou horkého křesla, rozhovoru v rámci skupin a malých skupin, zpracováním pracovních listů, hraním rolí, relaxace jako arteterapie. Speciální výchovnou aktivitu, vede psycholog ve spolupráci se speciálním pedagogem, probíhá zpravidla v časovém rozsahu 2 hodiny jedenkrát za 14 dní.

- f) Psaní deníku u odsouzených posiluje odpovědnost a samostatnost, předchází nebo snižuje pocity nenávisti k druhým, směřuje ke změně nepřiměřených reakcí jako je nejistota a nedůvěra ve vlastní schopnosti, ověřování si náklonosti jiných lidí, uzavírání se do sebe, negativismus. Obsahem deníku je reflexe denních zážitků a problémů, osobní výpovědi, sny, hodnocení úkolů atd. Deníky jsou formou komunikace odsouzeného s týmem pracovníků, kteří deníky čtou a připisují své poznámky a komentáře. Problémy, o nichž píše odsouzený v deníku, rovněž mohou být diskutovány ve skupině. Odsouzení se věnují psaní deníku pravidelně každý den. Individuální samostatná výchovná aktivita je vedena psychologem ve spolupráci se speciálním pedagogem.
- g) Sociálně právní poradenství nabízí odsouzenému pomoc při řešení konkrétních problémů, které se týkají sociální problematiky. Informuje o možnostech získání zaměstnání po propuštění z výkonu trestu, o povinnostech uchazečů o zaměstnání na úřadě práce. Odsouzení se seznamují s problematikou pracovního poměru, se základními ustanoveními zákoníku práce, sepisují strukturovaný životopis a s dalšími praktickými činnostmi podle individuální potřeby. Speciální výchovnou aktivitu vede sociální pracovník formou frontálního výkladu pro celou skupinu a dále individuálně řeší konkrétní problémy.
- h) Sebeobslužné aktivity upevňují pracovní návyky potřebné v každodenním životě a rozvíjí schopnost postarat se o sebe. V praktické části odsouzení vykonávají úklidové práce, perou, žehlí, vaří, správně stolují. Aktivita probíhá skupinově nebo individuálně, kdy každý pracuje na samostatném úkolu. Speciální výchovná aktivita, kterou vede vychovatel, se koná zpravidla jednou týdně v rozsahu 2 hodin.
- i) Tělesná výchova a Ranní cvičení u odsouzených vytváří pozitivní vztah k pohybu, tělesnému cvičení a učí je nacházet v něm vlastní uspokojení a seberealizaci. Mezi další cíle patří například zvyšování fyzické výkonnosti a spolu s tím i dosažení psychického uvolnění, poznání vlastních pohybových schopností a předností, motorické učení a osvojení sportovních aktivit, vštípení pravidel fair play, seznámení odsouzených se zásadami

bezpečnosti při sportovních činnostech apod. Tematické okruhy této aktivity jsou:

- Péče o zdraví (první pomoc, zdravá výživa, pitný režim, hygiena, správné držení těla, strečink, fyziologie).
- Kondiční průprava (posilování, silové, rychlostní a vytrvalostní cvičení).
- Atletika (základní techniky běhu a startů).
- Základy gymnastiky (kotouly, stojky).
- Pohybové hry (štafety, hry ve skupinách).
- Sportovní hry (seznámení s pravidly míčových her, fotbal, florbal, volejbal, nohejbal). Tělesná výchova je vzdělávací aktivita, kterou vede vychovatel a probíhá zpravidla 1x týdně po dobu 2 hodin. Ranní cvičení je vzdělávací aktivita, kterou vede vychovatel a probíhá zpravidla v pracovních dnech po dobu půl hodiny v pracovních dnech.²⁶

---

²⁶ HRUBÝ, J., KNĚZŮ V. a P. PRCHAL. *Manuál terapeutického programu pro odsouzené pachatele násilné trestné činnosti*. Vlnařice, 2011.

II. Praktická část

5 Specifika výzkumu

5.1 Cíl výzkumu

Záměrem výzkumného šetření je prostřednictvím výzkumných metod poukázat na specifika programu, který je zaměřen na vězněné osoby, odsouzené za násilnou trestnou činnost. Tyto odsouzené lze z hlediska jimi páchané trestné činnosti považovat za jednu z nejrizikovějších skupin v případě, že budou trestnou činnost opakovat. Z hlediska snižování jejich nebezpečnosti pro společnost je tedy žádoucí pracovat s těmito odsouzenými tak, aby se riziko recidivy co možná nejvíce snížilo. Pro takové odsouzené je určen terapeutický program KEMP.

5.2 Metoda

Při realizaci výzkumu bylo použito dotazníkové metody. Výzkum byl zaměřen na zjištění situace mužů odsouzených za násilné trestné činy se zvýšeným rizikem recidivy, na jejich postoje a názory.

Dotazník obsahoval celkem 12 otázek, které jsou formulovány na základě výzkumných otázek. Otázky vycházely z teoretických konceptů zpracovaných v teoretické části práce.

5.3 Výzkumný vzorek

Dotazníkové šetření proběhlo 10. 10. 2014 ve Věznici Vinařice. Šetření proběhlo na vybraném standardním oddíle, bez speciální terapeutické péče a na specializovaném oddíle s terapeutickým programem zaměřeným na pachatele násilné trestné činnosti.

Za účelem zjištění specifík terapeutického programu KEMP byly vybrány ke srovnání dva soubory odsouzených. V jednom ze souborů bylo zařazeno dvacet odsouzených, kteří absolvují terapeutický program KEMP. Do druhého souboru byl vybrán stejný počet odsouzených ze stejné věznice s obdobnou trestnou činností, kteří tento program neabsolvovali.

Soubor, který program neabsolvoval, byl vybrán tak, aby co nejvíc korespondoval se skupinou, která programem prochází. Odsouzení do souboru byli vybráni ve stejné věkové kategorii, s obdobným vzděláním.

Všem odsouzeným byl předložen dotazník, jehož otázky se zaměřily na sběr základních údajů o odsouzeném a na průběh výkonu trestu odnětí svobody. V dotazníku byly použity uzavřené otázky, které umožnily statistické zpracování a jedna otevřená, kde odsouzení uvedli svůj věk. Dotazníky vyplnili všichni oslovení respondenti.

5.4 Výzkumné otázky

Výzkumné otázky jsou směřovány k tomu, jak odsouzení vnímají efektivitu, respektive užitečnost speciálně výchovného a terapeutického působení na ně v průběhu výkonu trestu odnětí svobody, neboť vycházíme z toho, že bez vnitřní motivace odsouzených nelze dosáhnout trvalejších změn v oblasti jejich postojů a hodnotové orientace.

Je výchovné působení odborných zaměstnanců a nabídka aktivit programů zacházení z pohledu odsouzených dostatečné?

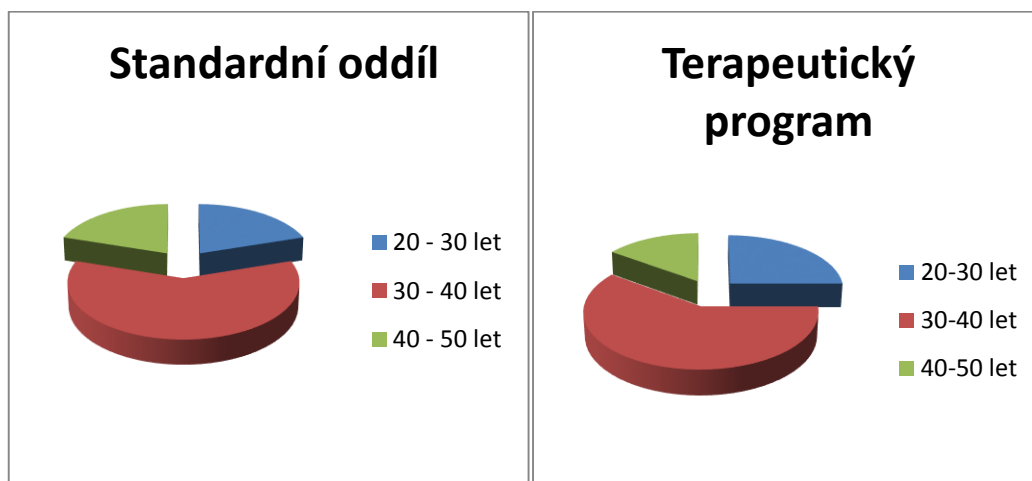
Má výchovné působení vliv na aktivní trávení volného času ve výkonu trestu odnětí svobody?

Spatřují odsouzení ve výchovném působení šanci na změnu svého života po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody?

6 Výsledek šetření

Charakteristika respondentů

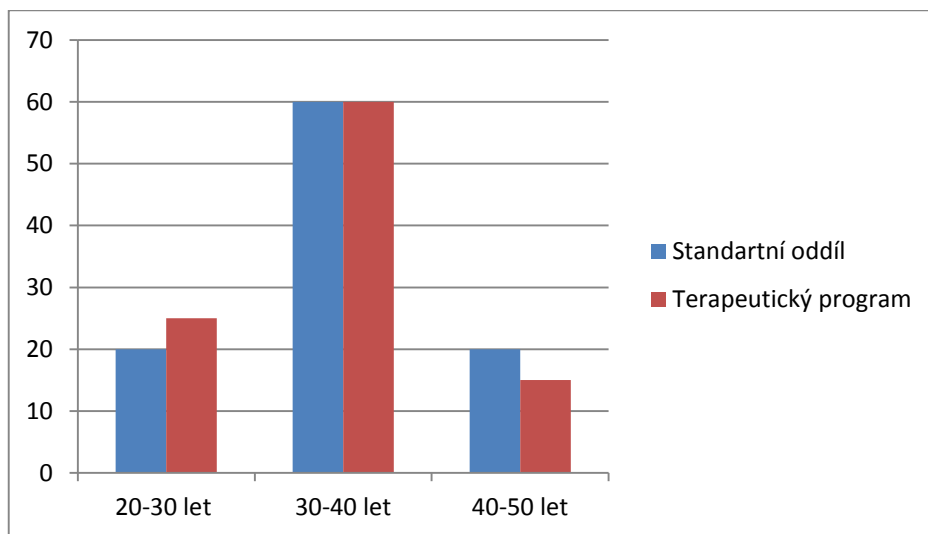
Ve zkoumaném vzorku bylo u obou skupin věkové rozložení mezi 22 let až po 48 let. Věk uvedli všichni dotázaní. Nejvíce osob bylo ve věkové skupině 20-30 let. U standardního oddílu, stejně jako u terapeutického programu 12 osob. Rozložení věku ve vzorku uvádím v grafu č. 1 a 2.

Graf č. 1

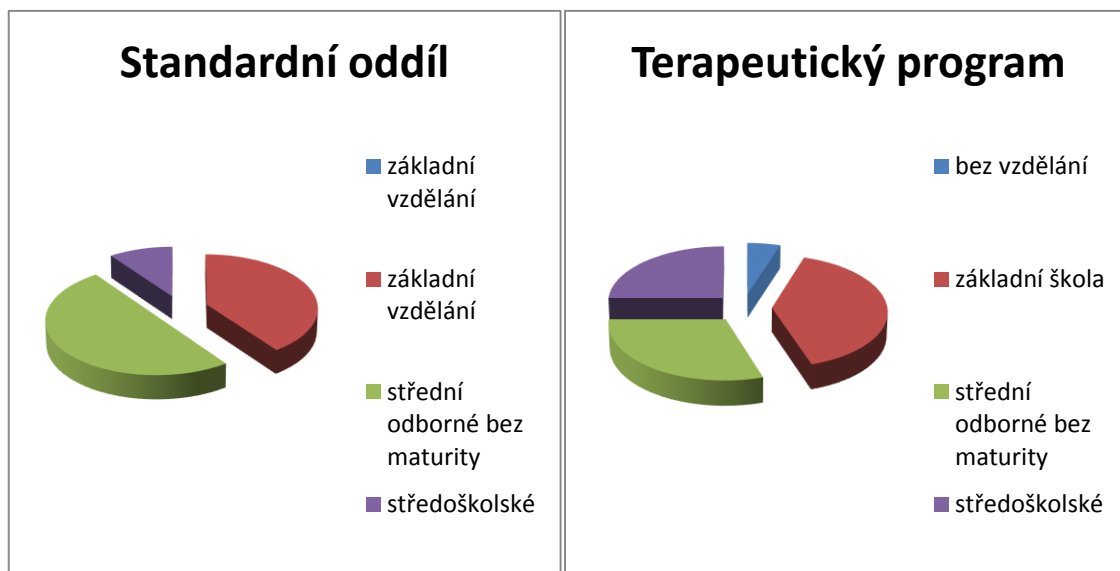
Graf č. 2

V grafu č. 3 je uvedeno porovnání věkového rozložení standardního oddílu a terapeutického programu. Jak je z grafu vidět, věk se u dotazovaných odsouzených příliš neliší.

Graf č. 3

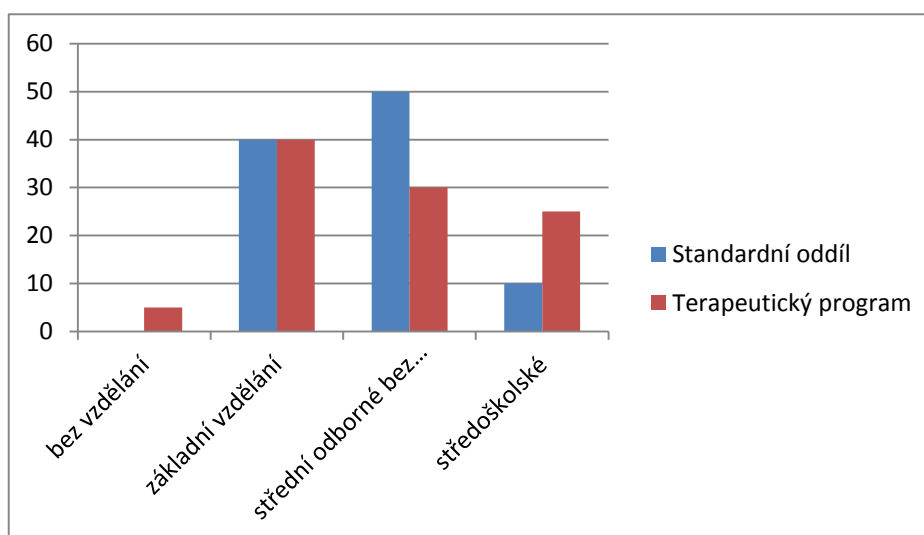
Ve vzdělání se obě skupiny odsouzených lehce lišily. Zatím co na standardním oddíle nebyl ve vzorku žádný respondent bez vzdělání a nejvíce zde bylo zastoupeno vzdělání střední odborné bez maturity (50 %), ve skupině s terapeutickým programem bylo nejvíce odsouzených se základní školou (40 %) a dokonce jeden bez vzdělání.

Graf č. 4

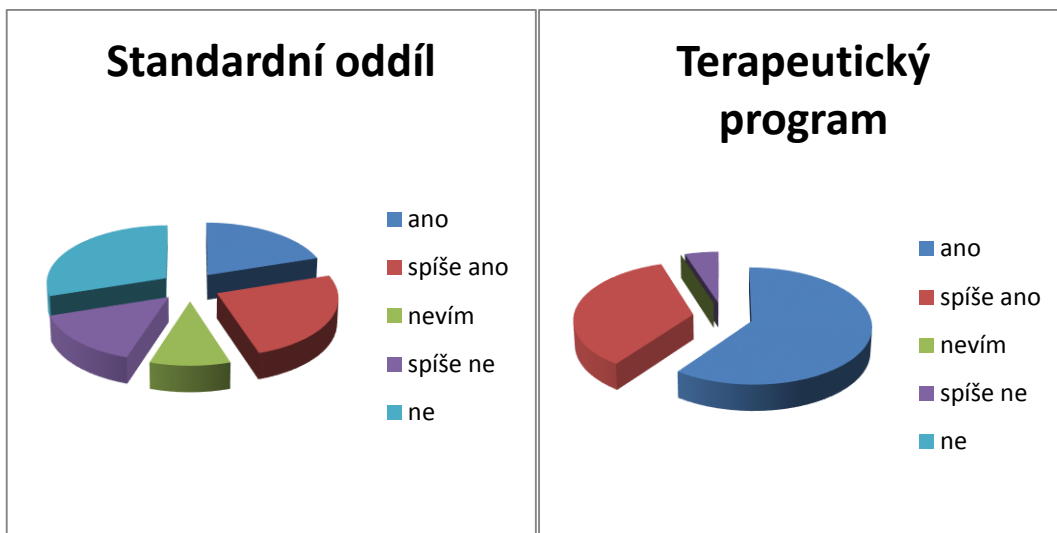
Graf č. 5

V grafu č. 5 je uvedeno porovnání vzdělání obou zkoumaných skupin.

Graf č. 6

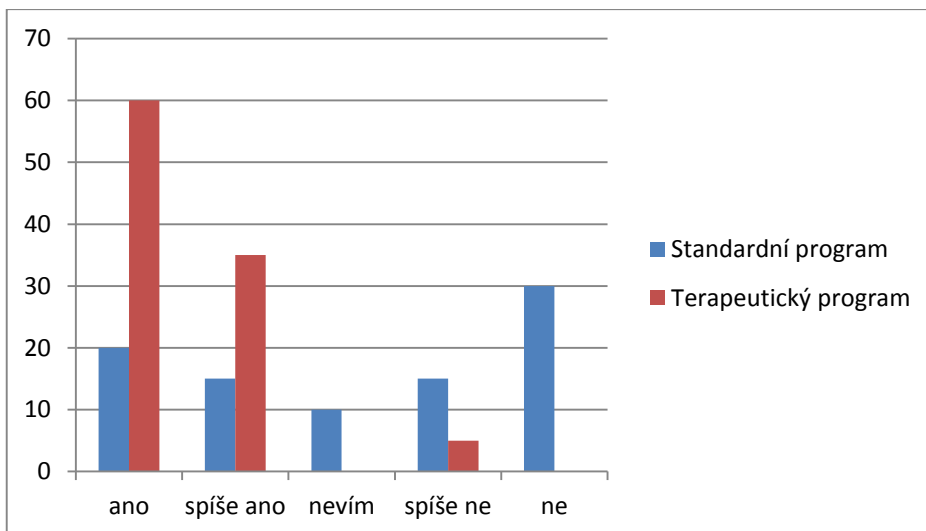
U třetí položky dotazníku, kde měli odsouzení vyjádřit spokojenost s aktivitami programu zacházení, kterých se zúčastňují v rámci programu zacházení, dochází k rozdílnému názoru. Zatímco u standardního oddílu jsou vyvážené názory, kdy spokojenost uvedlo 45 %, nespokojenost 45 % (graf č. 7), v terapeutickém programu bylo spokojenost a aktivitami 95 % a pouze 5 % bylo nespokojeno (graf č. 8).

Graf č. 7

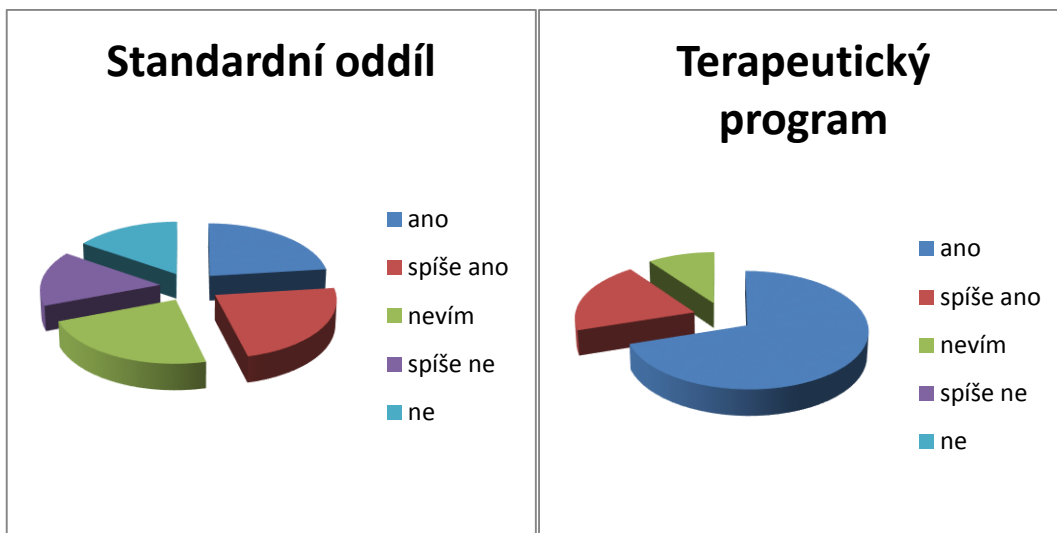
Graf č. 8

V grafu č. 9 vidíme porovnání obou skupin. Zde ještě více vyniká rozdíl ve spokojenosti u obou zkoumaných skupin. V terapeutickém programu nikdo z odsouzených nevybral možnost nevím a ne.

Graf č. 9

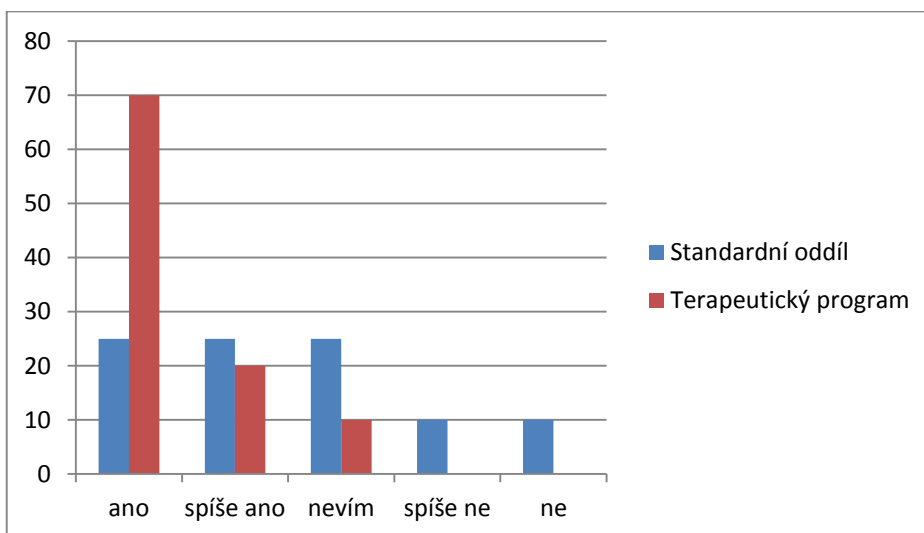
V otázce dostatečného působení odborných zaměstnanců dochází opět k rozdílnému názoru obou skupin respondentů. Odsouzení na standardním oddíle bez speciálního působení projevili spokojenost 50 %, nespokojeno bylo 20 % (graf č. 10). V terapeutickém programu bylo spokojeno s působením odborných zaměstnanců 80 % a nikdo nebyl nespokojen (graf č. 11).

Graf č. 10

Graf č. 11

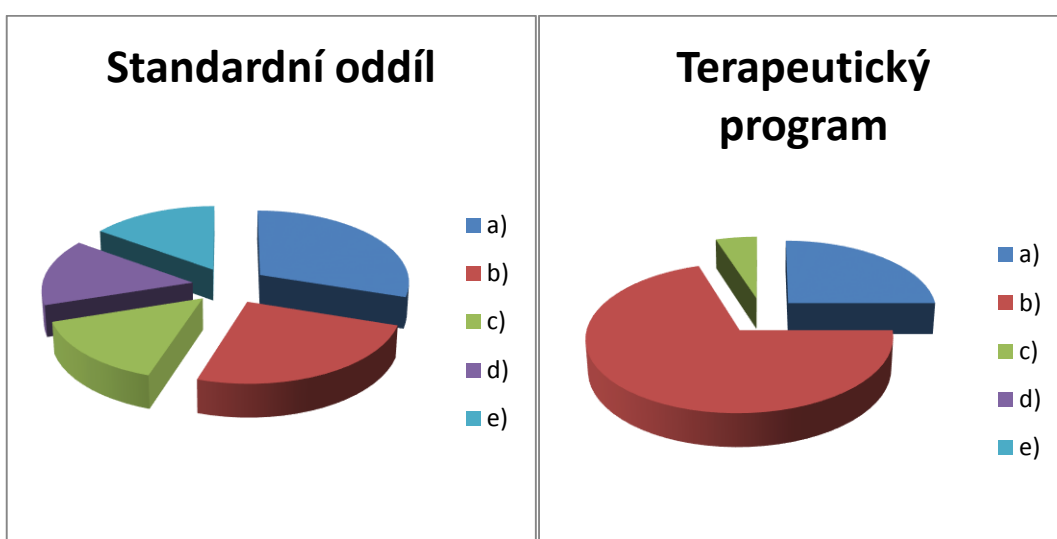
V grafu č. 12 je uvedeno srovnání obou zkoumaných skupin, kde se viditelně projevuje rozdíl mezi oběma skupinami. V terapeutickém programu nikdo neuvedl odpověď c a d.

Graf č. 12

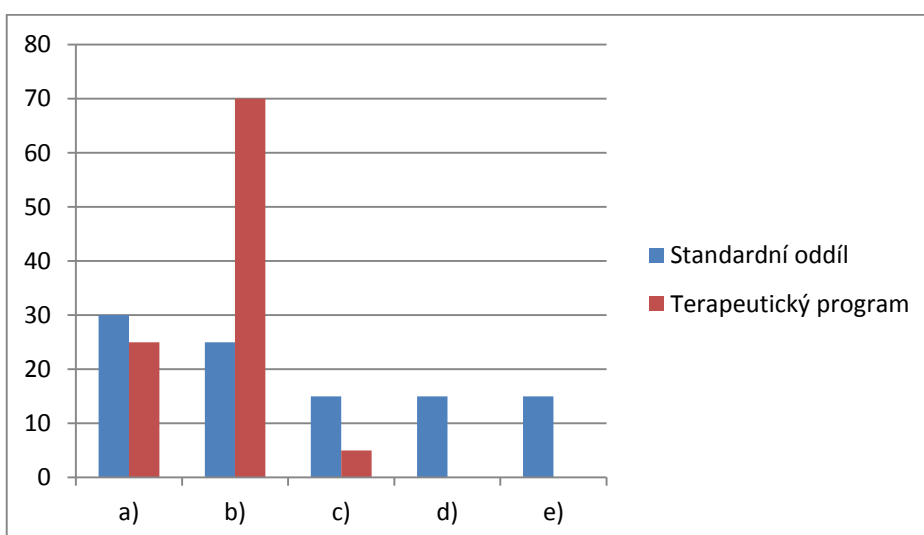

Další položka dotazníku, kde se projevuje rozdíl mezi oběma zkoumanými skupinami je aktivní trávení volného času. Otázka nabízela odpovědi: a) Mám raději aktivní činnosti, jako je sport, protože to lépe utíká; b) Upřednostňuji činnosti, při nichž mohu pracovat na sobě, protože věřím, že mohu zlepšit můj další život; c) Raději trávím čas pasivně, protože je to míň náročné a je to pohodlnější; d) Raději trávím čas pasivně, protože u toho nemusím přemýšlet; e) Raději trávím čas pasivně, protože u toho nemusím spolupracovat s ostatními. V terapeutickém programu odsouzení raději čas tráví aktivně s největším podílem odsouzených, kteří upřednostňují činnosti, při nichž mohou pracovat na sobě. Porovnání obou skupin respondentů v grafu č. 15.

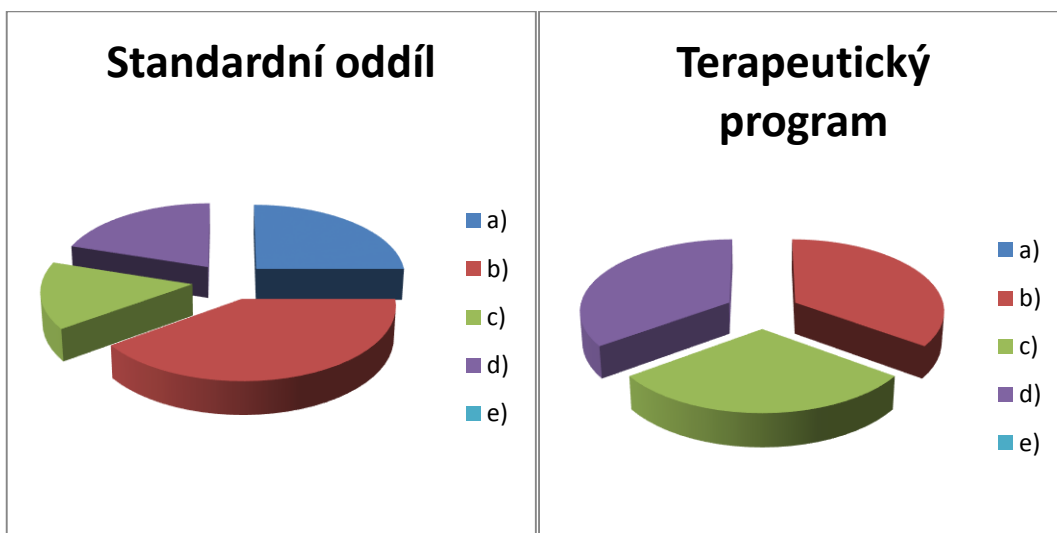
Graf č. 13

Graf č. 14

Graf č. 15

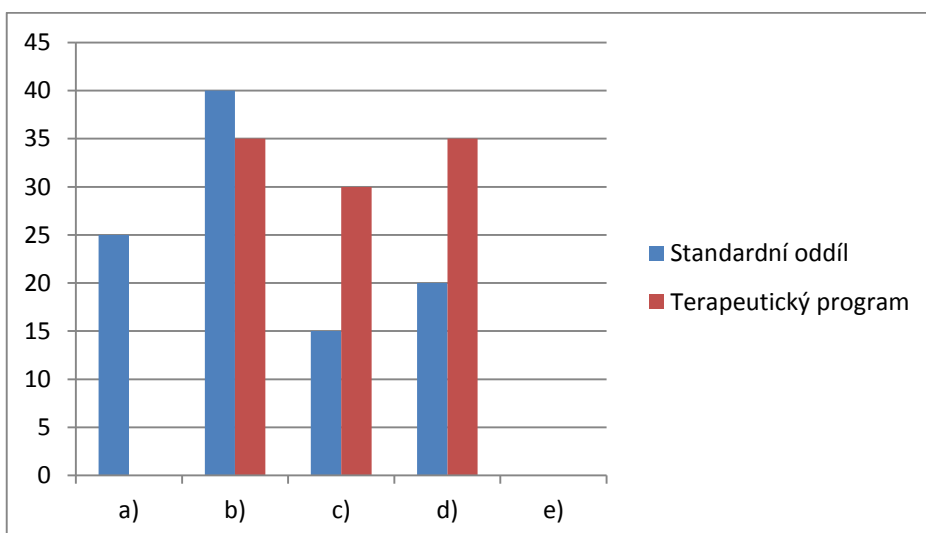
V následující položce dotazníku jsme se ptali respondentů na aktivní trávení času. Žádný s respondentů netrval více jak 80 % celkového času minulého týdne aktivně. Na standardním oddíle tráví čas méně aktivně (graf č. 16) než odsouzení v terapeutickém programu (graf č. 17). Otázka nabízela možnosti: a) Méně než 20 % z celkového času minulé týdne b) Mezi 20 a 40 % c) Mezi 40 a 60 % d) Mezi 60 a 80 % e) Více jak 80 %.

Graf č. 16

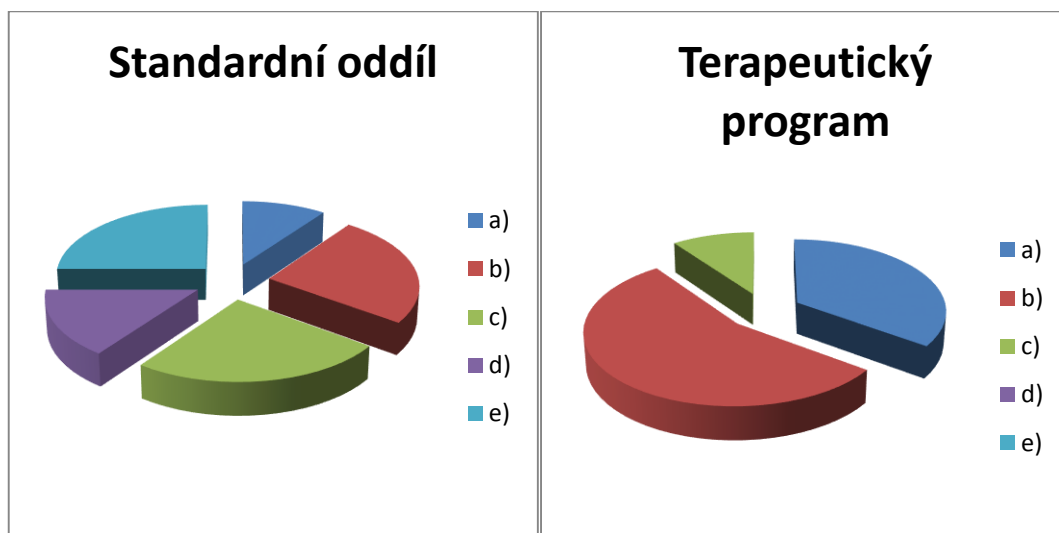
Graf č. 17

Na grafu č. 18 je vidět, že v terapeutickém programu tráví odsouzení čas aktivněji. V terapeutickém programu nikdo nevedl možnost, kdy tráví odsouzení méně než 20 % a více než 80 %.

Graf č. 18

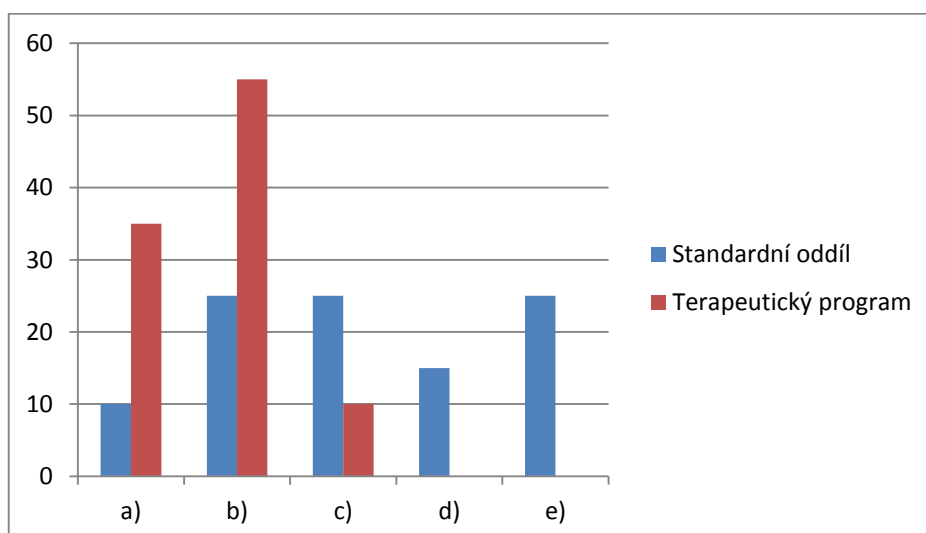
Stejně jako u aktivního trávení času je i u pasivního trávení času na standardním oddíle zastoupeno podobné rozložení respondentů ve všech skupinách (graf č. 19). V terapeutickém programu je nejvíce odpovědí (55%) uvedeno pasivní trávení času mezi 20 a 40 % z celkového času minulého týdne (graf č. 20). Odsouzení vybírali z odpovědí: a) Méně než 20 %; b) Mezi 20 a 40 %; c) Mezi 40 a 60 %; d) Mezi 60 a 80 %; e) více jak 80 % z celkového času minulého týdne.

Graf č. 19

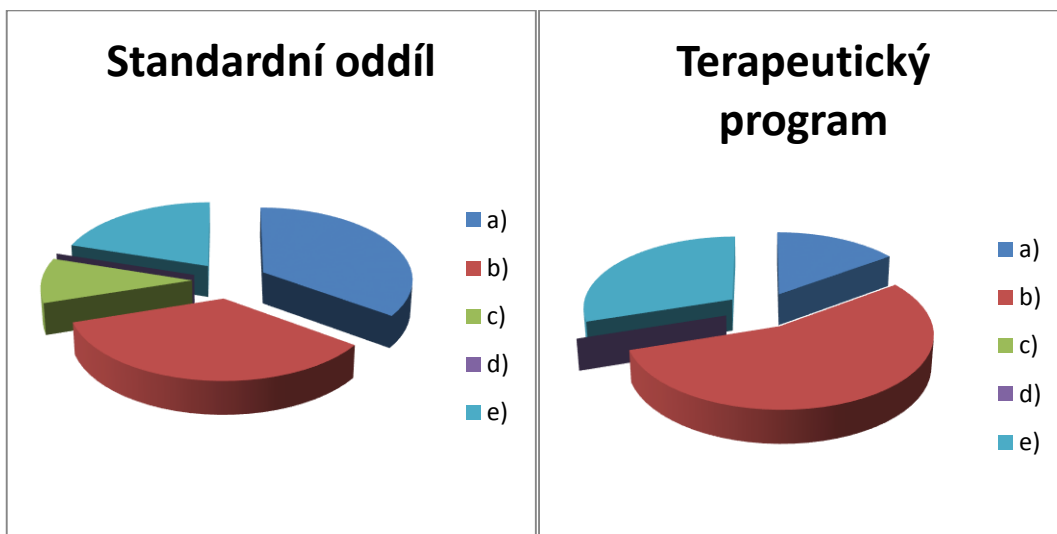
Graf č. 20

Graf č. 21 zobrazuje porovnání obou zkoumaných skupin v pasivním trávení volného času. Odsouzení z terapeutického programu netráví více než 60 % času pasivně.

Graf č. 21

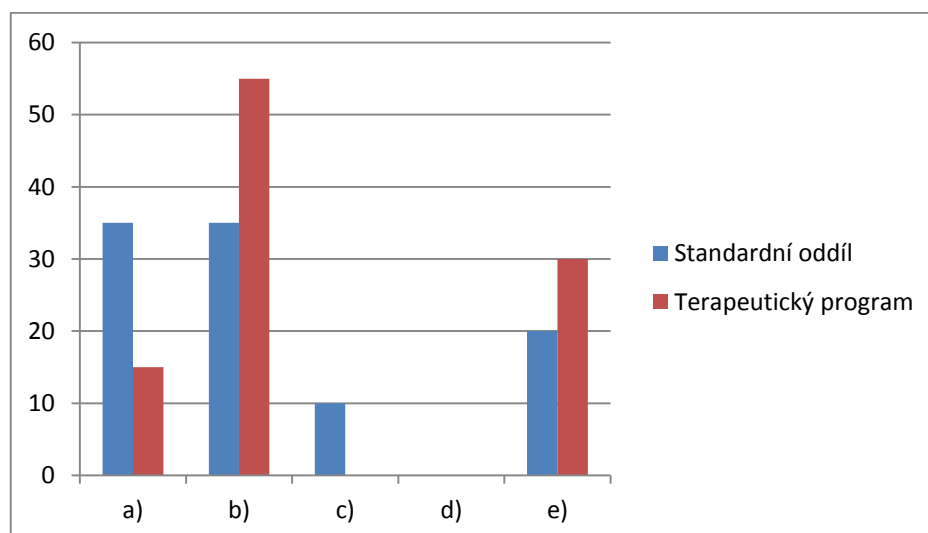
V otázce možnosti většího zastoupení aktivit zaměřených na trávení volného času, by 70% dotázaných na standardním oddíle uvítalo změnu (graf č. 22). V terapeutickém programu je také zastoupeno v 70 % potřeba zastoupení více aktivit, kde si mohou odpočinout či se odreagovat, ale zároveň 30 % dotázaných po žádné změně netouží a stávající množství aktivit jim stačí (graf č. 23). Nabízené odpovědi byly: a) Ano, protože si u nich odpočinu; b) Ano, protože mám možnost u nich vybit energii, odreagovat se; c) Ano, protože jsem v nich dobrý; d) Spíše ne; e) Ne, takhle to stačí

Graf č. 22

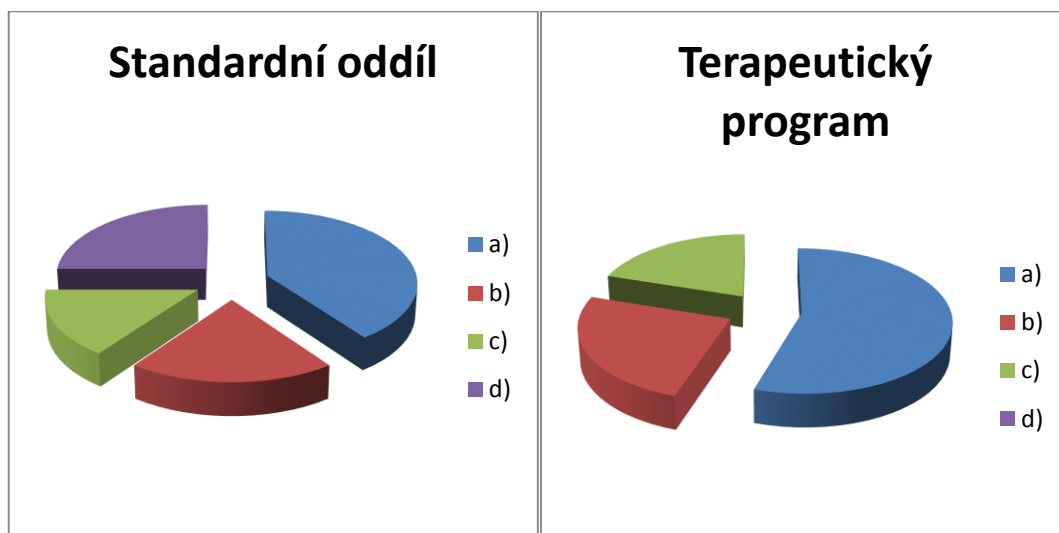
Graf č. 23

Graf č. 24 zobrazuje porovnání obou zkoumaných skupin. Žádný odsouzený nevedl odpověď d) a dále v terapeutickém programu nikdo nevedl také možnost c).

Graf č. 24

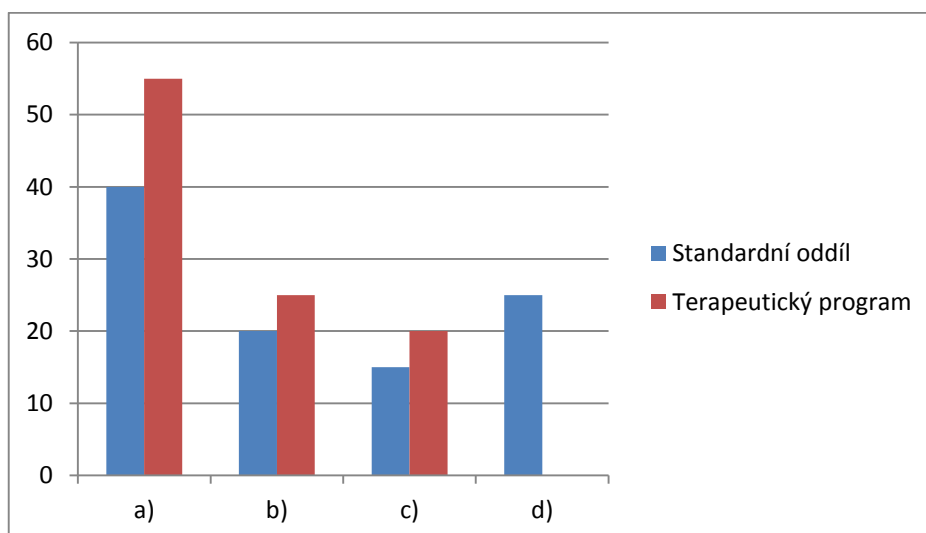
Více aktivit programu zacházení, které odsouzené vedou k přemýšlení nad sebou samým a svým životem, by na standardním oddíle uvítalo 60 % (graf č. 25), zatímco v terapeutickém programu 80 % (graf č. 26). Odsouzení vybírali z odpovědí: a) Ano, protože si díky nim mohu uvědomit, co jsem dělal špatně, a do budoucna se tomu vyhnout; b) Ano, protože se u nich dozvím něco o ostatních a mohu se z toho poučit; c) Spíše ne, je jich dost a jsou náročné; d) Ne

Graf č. 25

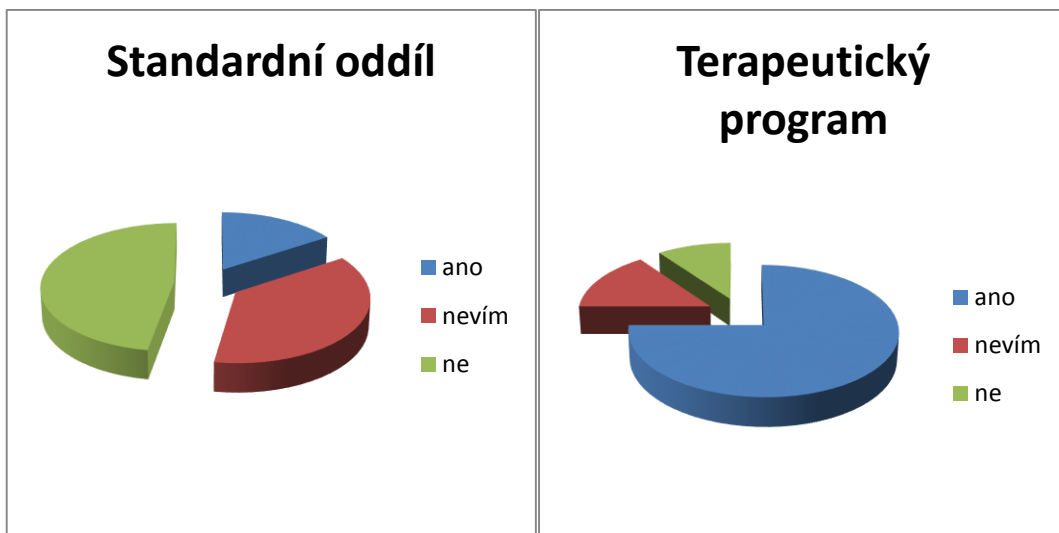
Graf č. 26

Graf č. 27 zobrazuje porovnání obou zkoumaných skupin v podílu možnosti většího množství zařazení aktivit, které odsouzené vedou k přemýšlení nad sebou a svým životem. V terapeutickém programu nikdo neuvedl odpověď d).

Graf č. 27

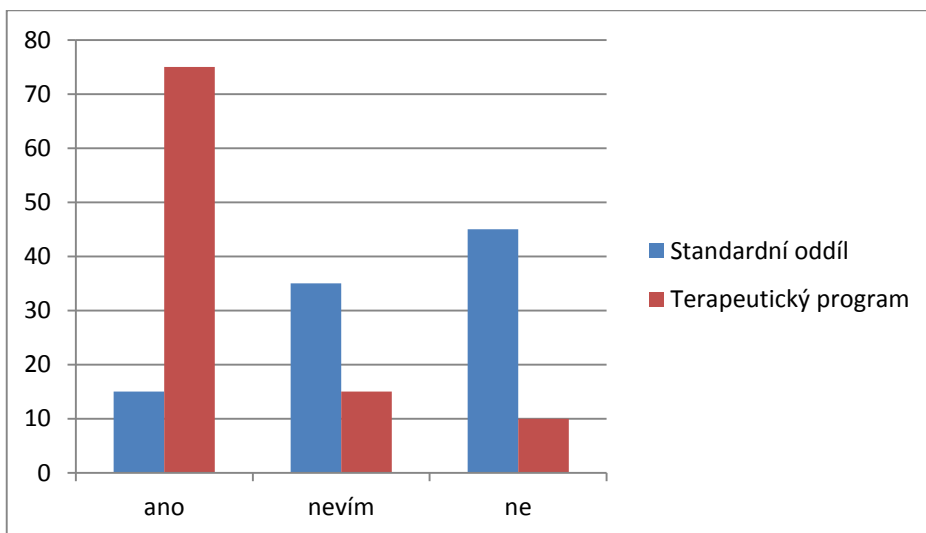
U položky dotazníku, kde odsouzení vyjádřili názor na to, zda si myslí, že se výchovná snaha zaměstnanců VSČR nějak projeví po propuštění na svobodu, ve skupině standardního oddílu 35 % dotázaných nevědělo a 45 % si myslí, že se snaha nijak neprojeví (graf č. 28). V terapeutickém programu 75 % dotázaných věří, že se výchovná snaha zaměstnanců v jejich životě po propuštění projeví (graf č. 29).

Graf č. 28

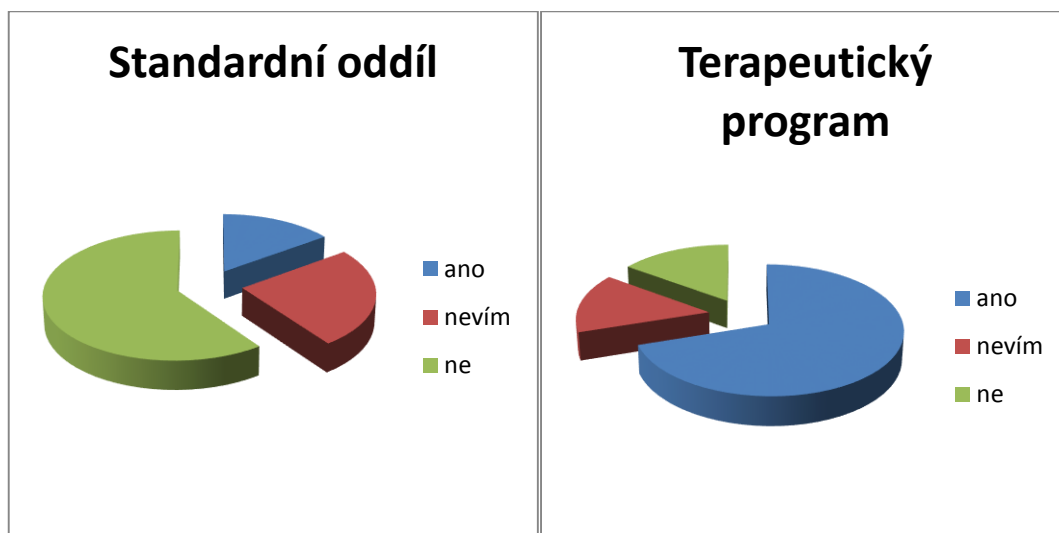
Graf č. 29

V grafu č. 30 jsou viditelné rozdíly mezi oběma skupinami dotazovaných.

Graf č. 30

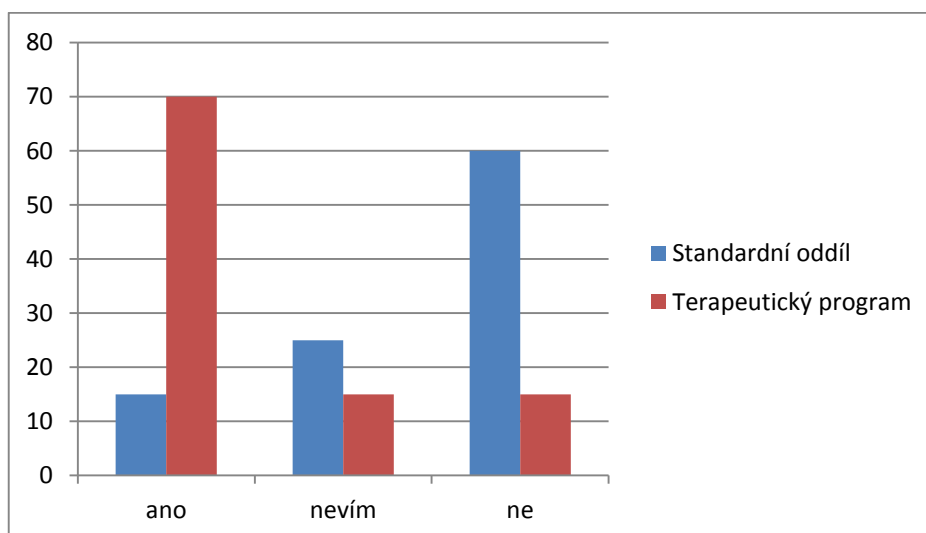
V položce dotazníku zaměřené na uplatnění činností vykonávaných v rámci programu zacházení v životě po propuštění, bylo na standardním odděle v 60 % odpověď negativní. Jen 15 % dotázaných se domnívá, že činnosti programu zacházení uplatní ve svém životě po propuštění (graf č. 31). Zatímco v terapeutickém programu si 70 % dotázaných myslí, že aktivity programu zacházení využijí i po propuštění na svobodu (graf č. 32).

Graf č. 31

Graf č. 32

Graf č. 33 nabízí porovnání odpovědí obou skupin. Odsouzení v terapeutickém programu vidí na rozdíl od standardního oddělu možnost uplatnění aktivit programu zacházení i po propuštění na svobodu.

Graf č. 33

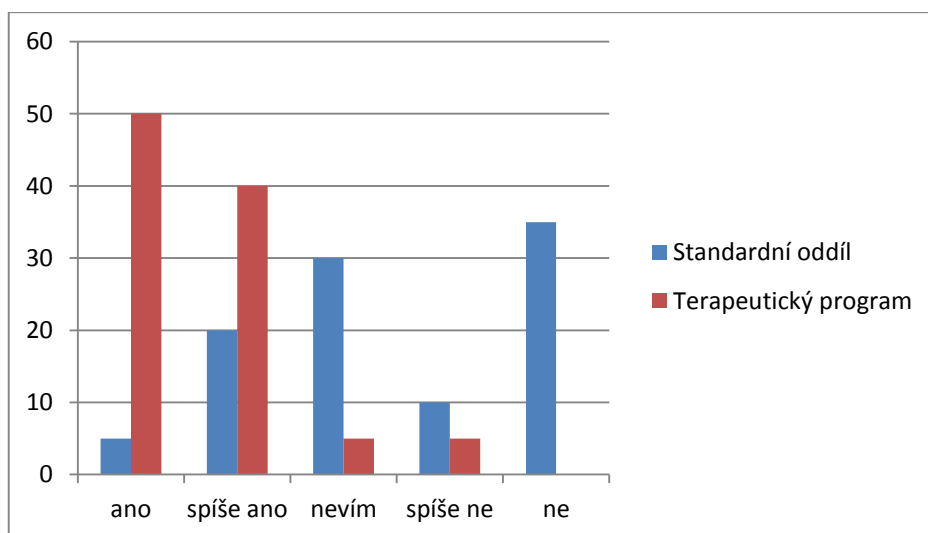
U položky dotazníku, zda si odsouzení myslí, že aktivity programu zacházení, kterých se účastní, jim pomohou k tomu, aby se v budoucnu vyvarovali páčání trestné činnosti, se pouze 25 % respondentů standardního oddílu domnívá, že ano (graf č. 34). V terapeutickém programu je 80 % respondentů přesvědčených o tom, že jim aktivity i po propuštění pomohou vyvarovat se páčání trestné činnosti (graf č. 35).

Graf č. 34

Graf č. 35

Na grafu č. 36 je vidět velký rozdíl mezi oběma skupinami dotazovaných v otázce využití aktivit po propuštění na svobodu, tak aby se v budoucnu vyvarovali páčání trestné činnosti. Nikdo z terapeutického programu si nevybral odpověď e).

Graf č. 36

6.1 Shrnutí výsledků šetření

6.1.1 Vyhodnocení výzkumných otázek

Je výchovné působení odborných zaměstnanců a nabídka aktivit programů zacházení z pohledu odsouzených dostatečné?

Odpovědět na tuto výzkumnou otázku nám pomohly položky dotazníku č. 3, 4, 8 a 9. Z odpovědí odsouzených a standardním oddíle vyplývá, že polovina odsouzených je s aktivitami spokojená a s výchovným působením zaměstnanců vyjádřilo spokojenost 50 % respondentů. Přesto by 70 % odsouzených uvítalo v programu zacházení více aktivit zaměřených na trávení volného času a aktivit, které vedou k přemýšlení nad sebou samým a svým životem. Odsouzení z výzkumného vzorku terapeutického programu byli s aktivitami spokojeni z 95 % a výchovným působením odborných zaměstnanců z 80 %. Přesto by 70 % dotazovaných uvítalo zařazení většího množství aktivit na trávení volného času a aktivit, které vedou k přemýšlení nad sebou samým a svým životem.

Srovnáme-li oba vzorky odpovědí, je viditelný rozdíl ve spokojenosti s aktivitami programů zacházení u terapeutického programu, kde by odsouzení zařadili více aktivit, které je vedou k přemýšlení nad sebou a svým životem z důvodu, díky nimž si mohou uvědomit, co udělali špatně, a do budoucna se stejným chybám vyhnout. Stejně rozdílný je výsledek ve spokojenosti s výchovným působením odborných pracovníků. Odsouzení na standardním oddíle jsou s odbornou péčí spokojeni jen z 50 %, kdežto odsouzení v terapeutickém programu z 80 %.

Má výchovné působení vliv na aktivní trávení volného času ve výkonu trestu odnětí svobody?

Tuto výzkumnou otázku jsme zkoumali především otázkami dotazníku č. 5, 6, 7. Z odpovědí na tyto otázky se dá vyvodit, že odsouzení na standardním oddíle trávím v 55 % čas aktivně, převážně při sportovních činnostech. Skoro polovina odsouzených tráví pasivně mezi 40 až 80 % celkového času. V terapeutickém programu preferuje aktivní trávení volného času 70 % odsouzených. Upřednostňují činnosti, při nichž mohou pracovat na sobě, protože věří, že mohou zlepšit svůj další život. Z celého týdne trávila pasivně polovina odsouzených mezi 20 až 40 % celkového času.

Srovnáním obou výzkumných vzorků vidíme, že odsouzení zařazení v terapeutickém programu tráví čas aktivněji než odsouzení na standardním oddíle. Můžeme také vidět, že odsouzení v terapeutickém programu vyhledávají činnosti jako terapie, výchovně vzdělávací aktivity apod. Odsouzení na standardním oddíle vyhledávají nejvíce sportovních aktivit, sledování televize nebo hraní her.

Spatřují odsouzení ve výchovném působení šanci na změnu svého života po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody?

Na tuto výzkumnou otázku se v dotazníkovém šetření zaměřovaly položky č. 10, 11, 12. Z odpovědí je patrné, že na standardním oddíle si 50 % odsouzených nemyslí, že by jim výchovné působení dalo šanci na změnu svého života po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Na rozdíl od odsouzených, kteří absolvují terapeutický program, kde 78 % odsouzených vidí ve výchovném působení šanci na změnu života po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.

Závěr

V bakalářské práci jsme se zabývali tématem výchovného působení na recidivující pachatele trestné činnosti. Cílem teoretické části bylo přiblížit odborné veřejnosti metody a postupy výchovné činnosti, které jsou uplatňované při působení na pachatele trestných činů ve výkonu trestu odnětí svobody.

Základním nástrojem, kterým se řídí odborné zacházení s osobami ve výkonu trestu odnětí svobody, jsou programy zacházení, které jsou pro odsouzené připravovány odbornými pracovníky oddělení výkonu trestu věznice. Jak bylo popsáno v teoretické části, odsouzení jsou rozčleněni dle určitých specifik. Tato specifika jsou přesně definována zejména u odsouzených zařazených ve specializovaných oddílech či standardizovaných terapeutických programech. Programy zacházení u takto zařazených odsouzených jsou v oblasti cílů koncipovány odlišně, než u odsouzených umístěných ve standardním oddíle věznice. Této specifikaci odpovídá i speciálně zaměřená péče odborných zaměstnanců věznice.

V praktické části této bakalářské práce jsme se zaměřili na specifika v programech zacházení u odsouzených na oddíle s terapeutickým programem KEMP ve srovnání s odsouzenými, kteří vykonávají trest na oddíle bez speciálně výchovného či terapeuticky zaměřeného působení. Pro výzkumné účely byl tedy vybrán vzorek odsouzených zařazených do terapeutického programu KEMP, a k tomu odpovídající vzorek odsouzených z tzv. běžného oddílu. Cílem výzkumu bylo určit, nejen zda existují rozdíly v působení na tyto dvě skupiny odsouzených, ale především zjistit, zda jsou rozdíly v přístupu odsouzených k tomuto působení. Je to právě vnitřní motivace a ochota práce na sobě, co umožňuje změnu maladaptivních a společensky neakceptovaných vzorců chování. Je zařazení odsouzeného do terapeutického programu tím, co otevírá možnosti k této změně? Jak to vnímají samotní odsouzení, kteří vykonávají trest na oddíle s terapeutickým zacházením a jak ti, kteří jsou zařazeni do běžného oddílu? Na tyto otázky jsme hledali odpovědi ve výzkumném šetření.

Ze závěrů výzkumu realizovaného v rámci této bakalářské práce jsme zjistili, že odsouzení, kteří absolvují trest odnětí svobody na standardním oddíle bez speciální terapeutické péče, tráví čas raději pasivně a nevidí ve výchovném působení šanci na změnu svého života po propuštění. U těchto osob je zvýšené riziko opětovného páchaní trestné činnosti, neboť nezměnily svoje společensky maladaptivní způsoby

života, které se nadále projevují v životních postojích a hodnotové orientaci, jež nejsou ve shodě k hodnotám a potřebám společnosti. Recidiva u těchto pachatelů se blíží hranici 60 %.²⁷

Cílem působení na odsouzené v terapeutickém programu je vést je k vytvoření si adekvátního náhledu na trestnou činnost, uvědomit si a přijmout důsledky vyplývající z jejich chování. Na základě výsledků výzkumu můžeme konstatovat, že pokud je odsouzeným věnována dostatečná péče odborných zaměstnanců, projevuje se to na dílčích výsledcích, kterých po dobu pobytu ve výkonu trestu dosahují. Od doby vzniku bylo do programu KEMP zařazeno 125 odsouzených. Terapeutický program úspěšně dokončilo 28 absolventů, z nichž 20 osob je mimo výkon trestu. Celková recidiva absolventů je 25 %, přičemž recidiva násilného charakteru je pouze 3,6 %.²⁸

Z odpovědí odsouzených na otázky dotazníkového šetření vyplývá, že odsouzení zařazení v terapeutickém programu tráví čas aktivněji a smysluplněji. Na rozdíl od odsouzených se zvýšenou odbornou péčí, kteří dávají přednost aktivitám, při nichž mohou pracovat na sobě, odsouzení bez speciálního zacházení preferují sportovní aktivity. Též je vidět posun ve výhledu do budoucnosti, kdy odsouzení, kterým je věnována odborná péče, přistupují pozitivně k výchovnému působení, které jim, dle jejich názoru, pomůže vyvarovat se trestné činnosti.

Můžeme konstatovat, že každý program zacházení má svůj význam, pokud se prostřednictvím těchto programů podaří změna chování, postojů a jednání alespoň u nějakého procenta odsouzených. Na základě výsledků realizovaného výzkumného šetření však lze uvést, že cílené odborné působení na odsouzené zařazené v terapeutickém programu KEMP je efektivnější, otevírá odsouzeným možnosti pracovat na sobě a změnit své dosavadní způsoby chování a životní směřování, a to ve významně větší míře, než zacházení s odsouzenými na standardním oddíle. V tomto směru závěry realizovaného výzkumného šetření potvrzují dílčí výsledky vyhodnocení úspěšnosti terapeutického programu za dobu jeho existence.

---

²⁷ JIŘIČKA, Václav a Jitka Eva PROKEŠOVÁ. *Úvod do zkoumání efektivit intervenčních programů v českých věznicích*. Praha, 2012.

²⁸ HRUBÝ, J., KNĚŽŮ V. a P. PRCHAL. *Manuál terapeutického programu pro odsouzené pachatele násilné trestné činnosti*. Vlnařice, 2011.

Lze tedy závěrem konstatovat, že rozšíření podobných, cíleně zaměřených výchovných či terapeutických, programů realizovaných s osobami ve výkonu trestu odnětí svobody by bylo pro společnost přínosné. Lze předpokládat, že výsledný efekt ve smyslu snížení recidivy by v dlouhodobém horizontu přinesl úsporu finančních prostředků vynakládaných jak na zajištění výkonu trestu odnětí svobody, tak i na prevenci a odhalování trestné činnosti, ale především by přispěl ke zvýšení bezpečnosti ve společnosti.

Pracovní činnost vychovatele má nejen funkci resocializační, ale také reedukační. Často je při své práci s odsouzenými pod tlakem ze strany odsouzených či nadřízených, musí zvládat stres a vysokou psychickou zátěž. U déle sloužících vychovatelů se setkáváme se syndromem vyhoření, kdy ztrácejí smysl svého počínání, jsou zklamání a ztrácejí chuť do práce. Tento stav je do určité míry dán vysokým podílem recidivy. Myslím si, že specializované oddíly, kde je odsouzeným věnována zvýšená péče, jsou pro vychovatele novou motivací. Zvláště proto, že mají zpětnou vazbu v podobě snížené recidivy. Mnozí odsouzení jsou v kontaktu s vychovatelem nebo speciálními pedagogy ještě mnoho let po propuštění z výkonu trestu. Terapeutický program má dle mého názoru smysl. Na oddíle s terapeutickým programem nepracuji, přesto je zde na první pohled vidět rozdílná atmosféra oproti standardnímu oddílu. Odsouzení jsou klidnější, k sobě navzájem mnohem vstřícnější, je zde méně konfliktů, které vedou k vzájemnému napadání.

Literatura

ČESKO. NŘV č.8/2011, kterým se stanovují zásady zacházení s odsouzenými v oblasti výchovně vzdělávacích, speciálních a zájmových aktivit Programu zacházení ve Věznici Vinařice a organizace konání aktivit programu zacházení a využívání prostor určených k jejich realizaci (vnitřní předpis ředitele Věznice Vinařice).

ČESKO. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. 1999.

ČESKO. Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999.

HRUBÝ, J., KNĚZŮ V. a P. PRCHAL. *Manuál terapeutického programu pro odsouzené pachatele násilné trestné činnosti*. Vinařice, 2011.

JIŘIČKA, Václav a Jitka Eva PROKEŠOVÁ. *Úvod do zkoumání efektivity intervenčních programů v českých věznicích*. Praha, 2012.

KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0643-9.

KUCHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kolektiv. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2005. s. 379-380. ISBN 8071798134.

KUŠNÍROVÁ, H. Vina v životě odsouzených žen. *Psychologie dnes*. Praha: Potrál, 2014. č. 6, s. 49. ISSN: 1212-9607.

MAREŠOVÁ, A., et al. *Kriminální recidiva a recidivisté*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. ISBN 978-80-7338-119-6.

PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-569-8.

PETRAS, M., HŮRKA J. Zavedení nástroje SARPO do penitenciární praxe. *České vězeňství*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2012, č. 4, s. 15. ISSN 1213-9297.

PROCHÁZKA, M. *Sociální pedagogika*. Grada Publishing, a. s., 2012. ISBN 978-80-247-3470-5.

PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky. Úvod do studia oboru*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-399-4.

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

Přílohy

Příloha č. 1 Dotazník

Příloha č. 2 Terapeutický kontrakt

PŘÍLOHA č. 1

Následující dotazník zjišťuje Vaši spokojenost s odbornou péčí a náplní programů zacházení, kterých se po dobu výkonu trestu účastníte. Trvá okolo 15 minut.

Dotazníky jsou zcela anonymní, údaje nebudou zneužity, nikomu nepovolanému nebudou předány a budou použity čistě k výzkumným účelům. Děkuji za upřímnost a otevřenost.

Podrobné informace k jeho vyplnění Vám podá přítomný administrátor. Otázky v dotazníku si pozorně přečtěte a zvolte u každé otázky jednu variantu, která je Vám nejbližší, nebo, kterou považujete za nejužitečnější, zakroužkujte. U otázek, které nenabízejí varianty odpovědí, zodpovězte vlastními slovy. Záleží na Vašem vlastním pocitu, proto odpovídejte podle Vašeho mínění.

1) Kolik je Vám let?

.....

2) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) Bez vzdělání
- b) Základní škola
- c) Střední odborné učiliště bez maturity
- d) Středoškolské
- e) Vyšší odborná škola
- f) Vysokoškolské

3) Domníváte se, že jsou aktivity, jichž se máte možnost v rámci programu zacházení účastnit, dostatečné a naplňují Vaše představy?

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Nevím
- d) Spíše ne
- e) Ne

4) Domníváte se, že je výchovné působení odborných zaměstnanců dostatečné?

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Nevím
- d) Spíše ne
- e) Ne

5) Preferujete spíše aktivní trávení času ve výkonu trestu nebo zde raději trávíte čas spíše pasivně?

- a) Mám raději aktivní činnosti, jako je sport, protože to lépe utíká
- b) Upřednostňuji činnosti, při nichž mohu pracovat na sobě (např. terapie, výchovně vzdělávací aktivity apod.), protože věřím, že mohou zlepšit můj další život.
- c) Raději trávím čas pasivně (např. sledováním televize, hraním her), protože je to míň náročné a je to pohodlnější
- d) Raději trávím čas pasivně (např. sledováním televize, hraním her), protože u toho nemusím přemýšlet
- e) Raději trávím čas pasivně (např. sledováním televize, hraním her), protože u toho nemusím spolupracovat s druhými

- 6) **Pokuste se vyjádřit v procentech (100 % je celkový čas, 24 hodin/den), kolik času jste v uplynulém týdnu trávil aktivně.**
- a) Méně než 20 % celkového času minulého týdne
  - b) Mezi 20 a 40 % celkového času minulého týdne
  - c) Mezi 40 a 60 % celkového času minulého týdne
  - d) Mezi 60 a 80 % celkového času minulého týdne
  - e) Více jak 80 % celkového času minulého týdne
- 7) **Pokuste se vyjádřit v procentech (100 % je celkový čas, 24 hodin/den), kolik času jste v uplynulém týdnu trávil pasivně.**
- a) Méně než 20 % celkového času minulého týdne
  - b) Mezi 20 a 40 % celkového času minulého týdne
  - c) Mezi 40 a 60 % celkového času minulého týdne
  - d) Mezi 60 a 80 % celkového času minulého týdne
  - e) Více jak 80 % celkového času minulého týdne
- 8) **Uvítal byste v programu zacházení více aktivit zaměřených na trávení volného času (např. sportovní aktivity)?**
- a) Ano, protože si u nich odpočínu
  - b) Ano, protože mám možnost u nich vybit energii, odreagovat se
  - c) Ano, protože jsem v nich dobrý
  - d) Spíše ne
  - e) Ne, takhle to stačí
- 9) **Uvítal byste v programu zacházení více aktivit, které Vás, a ostatní odsouzené, vedou k přemýšlení nad sebou a svým životem?**
- a) Ano, protože si díky nim mohu uvědomit, co jsem dělal špatně, a do budoucna se tomu vyhnout
  - b) Ano, protože se u nich dozvím něco o ostatních a mohu se z toho poučit
  - c) Spíše ne, je jich dost a jsou náročné
  - d) Ne
- 10) **Myslíte si, že se výchovná snaha zaměstnanců VSČR nějak projeví ve Vašem životě po propuštění na svobodu?**
- a) Ano
  - b) Nevím
  - c) Ne
- 11) **Domníváte se, že se činnosti, které vykonáváte v rámci programu zacházení, uplatní ve Vašem životě po propuštění?**
- a) Ano
  - b) Nevím
  - c) Ne
- 12) **Myslíte si, že aktivity, kterých se v programu zacházení účastníte, Vám pomohou k tomu, abyste se v budoucnu vyvaroval páchaní trestné činnosti?**
- a) Ano
  - b) Spíše ano
  - c) Nevím
  - d) Spíše ne
  - e) Ne

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY VĚZNICE VINAŘICE

Vinařice č. 245, p. p. 5, 273 07 Vinařice

☎ : 312 291 511, fax: 312 291 512, e-mail:

veznice.vinarice@vez.vin.justice.cz

Jméno a příjmení odsouzeného:

Datum narození:

TERAPEUTICKÝ KONTRAKT

Před zahájením terapie bychom Vás rádi seznámili s cíli, pravidly a některými důležitými zásadami terapeutické práce v rámci Terapeutického programu s pachateli násilných trestných činů ve Věznici Vinařice. Podpisem tohoto terapeutického kontraktu potvrzujete, že berete následující body na vědomí a souhlasíte s nimi. Důvěra je důležitým prvkem terapeutické práce, proto máme zájem, abyste byli dobře informováni. Následující terapeutický kontrakt si pečlivě přečtěte, pokud nebudete něčemu rozumět, obraťte se na nás. Pokusíme se zodpovědět všechny Vaše otázky.

Při vypracování terapeutického kontraktu bylo využito zkušeností odborných zaměstnanců Věznice Vinařice a specialistů z Psychiatricko-psychologické služby Úřadu pro výkon vězeňství kantonu Curych. V tomto znění byl schválen jako příloha manuálu Terapeutického programu pro odsouzené pachatele násilné trestné činnosti dne 8. 6. 2010

Individuální, dílčí cíle:

Obecná pravidla:

1. Kontrakt slouží jako dohoda o terapii a zacházení mezi věznicí a odsouzeným, která upravuje jejich spolupráci.

2. Hlavním cílem je výrazně snížit míru recidivy násilných deliktů. Mimo hlavní cíl se odsouzený zavazuje pracovat na plnění stanovených individuálních cílů. Vzájemná upřímnost a otevřenost jsou pro průběh Terapeutického programu důležité. Tajnůstkářství, utajování, zatloukání a přikrašlování jsou živnou půdou, z níž může vzejít potenciál neúspěchu a nesplnění cílů pobytu.
3. Odsouzený si je vědom toho, že v průběhu celého pobytu v programu se bude pravidelně zaobírat spáchaným násilným trestným činem, opakovaně bude o svém činu i vině hovořit před skupinou odsouzených a aktivně přistupovat k nalézání jiných, společensky přijatelných alternativ chování a jednání.

Průběh a výsledek Terapeutického programu je tedy závislý na jeho vlastní práci. Jako každý jiný člověk nese **pouze on sám odpovědnost za své chování, a proto jedině on sám**, bez ohledu na vnější faktory, **je odpovědný za případnou recidivu.**

Zvláštní ujednání:

4. Odsouzený prohlašuje, že se ve vztahu k zaměstnanci Vězeňské služby nedopustí fyzického ani verbálního násilí
5. Podmínkou pro přijetí do Terapeutického programu (dále jen TP) je dobrovolné zapojení odsouzeného do terapeutického programu a jeho souhlas s pravidly TP (Příloha č. 8 Manuálu TP).
6. TP je vyplněn programem v rozsahu minimálně 21 hodin týdně a je podmíněn vaší maximální snahou snižovat rizika recidivy trestné činnosti s cílem osamostatnit se po propuštění z výkonu trestu.
7. Terapeutický program se skládá ze speciálně – výchovných, vzdělávacích, pracovních, zájmových aktivit a oblastí utváření vnějších vztahů.
8. Délka zařazení odsouzeného do TP je stanovena minimálně na dobu 18 měsíců a v opodstatněných případech může být opakovaně prodloužena. Odsouzený může být vyřazen, pokud nebude plnit stanovený terapeutický program či se dopustí závažného porušení pravidel přijatých v TP.
9. Dodržování pravidel a aktivní zapojení do terapeutické komunity a aktivit je pro odsouzené povinné. Očekáváme, že pokud se odsouzený hlásí do TP, chce se naučit novým dovednostem a novým způsobům zvládnání svých potíží a je ochoten přijímat zpětnou vazbu od druhých. Očekáváme, že bude odpovědný za své činy a efekt, který má na druhé.
10. Neodůvodněná nepřítomnost odsouzeného na výchovně – terapeutických aktivitách, opakované porušování pravidel a nechuť účastnit se sebereflexe, bude chápána jako odmítání výchovně terapeutického programu. Takové chování potom neplní smysl specializovaného zacházení a má negativní vliv na ostatní odsouzené, v tom případě bude zváženo vyloučení z TP .
11. Terapeutická sezení mohou být nahrávána na video nebo zvukové nosiče – souhlas s pořizováním zvukových záznamů a videozáznamů
Souhlasím s pořizováním zvukových záznamů a videozáznamu individuální nebo skupinové terapie v rámci svého pobytu na oddělení pro odsouzené zařazené do TP. Nahrávky jsou vlastnictvím Věznice Vinařice, jsou užívány za účelem zajištění kvality dalšího vzdělávání a výzkumu. Tyto nahrávky jsou ve věznici uchovávány odděleně, nejsou součástí pomocné dokumentace odsouzeného. Přístup

k nahrávkám mají ve věznici pouze zaměstnanci TP. Pokud budou nahrávky s vaším svolením (budete předem požádáni o písemný souhlas) předváděny třetím osobám, za účelem jejich dalšího vzdělávání, jsou tyto osoby vázány mlčenlivostí.

Podpisem smlouvy se zaměstnanci zavazují, že tento záznam budou používat pouze k účelům výše uvedeným.

12. Souhlas se shromažďováním a zpracováním osobních a citlivých údajů odsouzených.

Souhlasím s tím, že Věznice Vinařice bude shromažďovat v pomocné dokumentaci informace o mé osobě (věk, trestná činnost a jiné mnou sdělené údaje) pod mým jménem.

Tento souhlas uděluji dobrovolně. Potvrzuji, že jsem byl poučen o svých právech na ochranu osobních údajů, tj. že tento souhlas je kdykoli odvolatelný, že mám právo dovědět se, jaké informace jsou o mě v pomocné dokumentaci uchovávány. Pokud svůj souhlas odvolám, беру tím na vědomí, že by to mohlo znamenat ukončení pobytu na oddělení pro odsouzené zařazené do terapeutického programu pro pachatele násilné trestné činnosti ve Věznici Vinařice. Důvodem je skutečnost, že pomocná dokumentace je nutnou podmínkou terapeutického programu.

Vyjádření odsouzeného, zda souhlasí, aby do dokumentace nahlíželi

studenti, stážisté: souhlasím – nesouhlasím

---

podpis odsouzeného

Podávání informací:

13. Zaměstnanci TP podávají na požádání kompetentních orgánů zprávu o průběhu programu. Dříve než je zpráva postoupena státním orgánům, má odsouzený možnost se s ní seznámit.
14. Informace mohou být poskytovány neomezeně všem orgánům věznice, tehdy jestliže vzniknou situace ohrožení, např. v případě uprchnutí odsouzeného nebo v případě spáchání trestného činu obecného ohrožení, jenž vyžaduje rychlé jednání, např. ohrožení třetích osob.
15. Podávání ústním informací v průběhu výkonu trestu je uskutečněno vždy, když se jedná o informace usnadňující praktické řešení, např. ulehčující každodenní režim ve výkonu trestu nebo podporují terapii a prospívají odsouzenému.
16. Výměna informací mezi zaměstnanci TP a vedením věznice probíhá v zájmu odsouzeného. Může se jednat o informace tohoto charakteru:
  - nízkoprahové obsahové aspekty terapie (nikoliv „intimní“ podrobnosti z terapie), např.: odsouzený je motivován/není motivován, je na začátku, činí pokroky, v terapii je třeba pokračovat, tématicky byly probírány delikty, nabyl důvěry, lépe zvládá určité situace atd.
  - formální aspekty terapie: např. odsouzený se dostavuje na sezení pravidelně/nepřavidelně
  - upozornění na stavy klienta, které mohou být důležité pro každodenní život, např. je v této chvíli pod silným tlakem, potřebuje klid/konfrontaci, musí se vyvarovat zátěže, stresu atd.
  - stanoviska k otázkám týkající se pracovního zařazení, života ve skupině spoluodsouzených atd.
  - informace o případně předepsaných lécích nebo o užívání návykových látek, jsou-li tyto informace důležité pro každodenní režim

17. Poskytnutí ústní informace advokátům, soudcům, policii, obhájci nebo dalším třetím osobám je podmíněno písemným zproštěním terapeutické mlčenlivosti ze strany odsouzeného. Pokud k tomuto zproštění nedojde, nesmí terapeut žádné informace poskytnout. Toto zproštění se nevztahuje na povinnost informovat, která je uvedena v bodě č. 13. Písemná zpráva nebo hodnocení tímto bodem není omezena, odsouzený může s ní být seznámen, viz bod číslo 12.
18. Všichni zaměstnanci podléhají profesionální mlčenlivosti.

Ukončení terapie:

19. Terapii lze řádně ukončit při dosažení cílů
20. Terapii lze přerušit, pokud odsouzený:
- a. poruší pravidla TP nebo Terapeutický kontrakt
  - b. po zařazení do TP neprojeví motivaci k terapii
  - c. neplní individuální plán odborného zacházení
  - d. narušuje komunitní způsob ovlivňování odsouzených
  - e. porušuje normy skupiny
  - f. má řádný konec výkonu trestu
  - g. je přemístěn do jiné věznice
  - h. je přeřazen do jiného typu Věznice Vinařice

Znovupřijetí odsouzeného do TP je možné jen v mimořádných případech s přihlédnutím k předchozímu výstupnímu hodnocení odsouzeného.

Před ukončením TP zaměstnanci provedou s odsouzeným pohovor s možností diskuse. Zaměstnanec písemně v závěrečné zprávě shrne důvody ukončení programu a navrhne vyřazení odsouzeného z TP.

Odsouzený si terapeutický kontrakt přečetl a všem bodům rozumí (body 1 – 20). Svým podpisem bere na vědomí podmínky uvedené v terapeutickém kontraktu a souhlasí s nimi.

Místo a datum

Podpis odsouzeného

Terapeutický kontrakt za Věznici Vinařice vysvětlil. Zaměstnanci věznice tímto souhlasí s podmínkami.

Místo a datum

Pověřený zaměstnanec

Věznice Vinařice

Místo a datum

Podpis Garanta TP

Věznice Vinařice

Místo a datum

Podpis VOVT

Věznice Vinařice